STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02399

TSI IZ NOYTIK A YIDISHE ARMEY?

Leivick Hodes

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ביבליאָטעק „אונזער צײַט"

No. 1

ל. האָדעס

צי איז נויטיק אַ יידישע ארמיי?

פאַרלאַג
מעדעם-קלוב

ניו-יאָרק
1942

פרײַז 10 סענט

אינהאַלט:

דער טומל אַרום דער יידישער אַרמיי	3
הינטער די געטאָ־מויערן	4
טויט־דיאַגנאָזן אַנשטאָט הילף	5
דער קרומער שפּיגל	7
ווּ איז אַהינגעקומען די „אחדות"?	8
די ציוניסטישע דעפּאַרטמענט־סטאָר	9
וועגן טאָפּלטער בירגערשאַפט	10
„דאָס רעכט צו קעמפן"	14
אונזער ענטפער היטלערן	15
פּאָן, עמבלעמע און גלייכע רעכט	18
דער יידישער רעכנונג דער וועלט	19
אין לאַנד פון ביטערסטן „גלות"	20
„זיכערהייט אויפן ווּלקאַן"	21
עס איז פאַראַן אַן עצה	24
ניכטערע וואָרנונגען און ווירקלעכקייט	26
„שאַנד" פון דער פּאַלעסטינער יידישער יוגנט	30
וועגן אַפּיזעריי	32
ווער וועט באַשיצן דעם נאָענטן מזרח?	33
פאַר וועמען די יידישע אַרמיי איז יאָ נויטיק	35
די שטים פון די געטאָס	37

דאָס יידישע געזעלשאַפטלעכע לעבן אין אַמעריקע זעט אויס לעצטנס צו זיין אויפגערודערט און צעשטורעמט. די אַמעריקאַנער יידן זאָלן זיין שטאַרק געטראָפן פון דעם, וואָס ענגלאַנד האָט זיך אָפּגעזאָגט צו שאַפן אַ יידישע אַרמיי. לייענט מען די גרויסע צאָל רעזאָלוציעס פון מיטינגען און פאַרזאַמלונגען, די ריזיקע מודעות פון די קאָמיטעטן פאַר אַ יידישער אַרמיי, קוקט מען זיך צו צום בהלהדיקן געיעג נאָך אונטערשריפטן און הסכּמות, קען מען מיינען, אַז זייער פיל אַמעריקאַנער יידן האָבן היינט בלויז איין שווערע זאָרג אויפן קאָפּ: וואָס גיכער צו האָבן אַ יידישע אַרמיי.

אַ יידישע אַרמיי איז כּלומרשט נויטיק צוליב כּבוד, צוליב רעכט און צוליב ווערן אַ פאָלק מיט לייטן צוגלייך; זי איז נויטיק צוליב געווינען די מלחמה און צוליב געווינען דעם שלום, זי איז נויטיק פאַר די אידעאַלן פון יידנטום און פאַר די אידעאַלן פון קריסטנטום (יאָ, אויך פאַר די אידעאַלן פון קריסטנטום! — אַזוי שטייט בפירוש געשריבן אין אַן ענגלישן אויפרוף, וואָס איז צווישן אַנדערע געחתמעט דורך אַזאַ באַקאַנטן פאַרקעמפער פון קריסטנטום ווי... חיים ליבערמאַן); זי איז נויטיק וואו מען קערט זיך און וואו מען ווענדט זיך.

מוז מען זיך פאַרטראַכטן:

צי איז דער טומל אַ נאַטירלעכער און אַ באַרעכטיקטער?

צי האָבן מיר טאַקע דאָ צו טאָן מיט אַ גרויסער פאָלקס־באַוועגונג אָדער — מיט אַ קינסטלעכן שטורם? צי וועט דאָס יידישע לעבן פאַרלירן אָן אַ יידישער אַרמיי און אפשר איז גאָר דער גאַנצער טומל אַן אומנויטיקער אָדער אַ שעדלעכער?

לאָמיר זיך דערמאָנען, ווי ס'זעט היינט אויס דאָס יידישע לעבן.

הינטער די געטאָ-מויערן.

יידישע מענער, פרויען און קינדער ווערן געפייניקט און פארהונגערט אויף טויט אין די געטאָס פון וואַרשע און לאָדזש, זיי ווערן געטראָטן מיט די פיס און געשאָכטן ווי פי אין קיעוו און אין באָריסאָוו, אין ווילנע, קאָוונע, מינסק און בערדיטשעוו, זיי ווערן געפייניקט אין פּאַריז און אין פּראָג און אומעטום, וואו עס גרייכט די מערדערישע האַנט פון היטלערס באַנדעס. דאָס יידישע פאָלק לעבט איבער דעם שרעקלעכסטן אומגליק אין זיין געשיכטע.

אין די פאַררינגלטע און פאַרשלאָסענע אויף זיבן שלעסער געטאָס בושעוועט הונגער און טויט. א קויל אין קאָפּ אָדער א שטריק אויפן האַלז קריגט מען פאַר פאַרלאָזן דעם געטאָ. און אינעווייניק אין געטאָ איז יעדער איינציקער אויסגעשטעלט אָדער אויף לאַנגזאַמער גסיסה צוליבן פעלן פון שפייז אָדער אויף ראש פאַרברענט צו ווערן אין היץ-פיבער פון מגפה.

און צוזאַמען מיט אַט דעם רייסן זיך אַדורך נאָך אַנדערע גרוסן פון דער גרויסער תפיסה, אין וועלכער דער גרעסטער טייל פון יידישן פאָלק איז היינט פאַרמויערט, — גרוסן, וואָס ברענגען א טרייסט און פילן אָן הערצער מיט שטאָלץ. היטלערן געלינגט צו פאַרמוטשען אויף טויט טויזנטער און טויזנטער יידישע לעבנס, אָבער איין זאַך געלינגט אים נישט: *צו טויטן די האָפנונג*, וואָס לעבט צווישן די יידישע מאַסן. אין די געטאָס לעבט דער גלויבן, אז נאָך היטלערס מפּלה וועט קומען א נייע וועלט, ווען אויף דערזעלבער ערד, וואָס זאַפּט איין היינט אין זיך אזוי פיל טרערן יידישע און ניט-יידישע און אזוי פיל בלוט, וועלן די יידישע מאַסן אין ברידערלעכער צוזאַמענאַרבעט מיט אַנדערע פעלקער, וואָס שמאַכטן היינט אונטער היטלערן, אויפשטעלן א לעבן פול פרידן און פרייד.

אַט די האָפנונג דערמוטיקט די יידישע מאַסן צום הערואישן אונטערערדישן קאַמף מיט די אָקופּאַנטן. זי רעדט אַרויס פון יעדער שורה פון די טויזנטער אומלעגאַלע בלעטלעך און צייטונגען, דורך וועלכע געפלאָגטע יידן און נישט-יידן שטרעקן זיך קעגנזייטיק אויס די הענט איבער געטאָ-מויערן. די האָפנונג פלאַטערט צופוסנס פון הייליקע תליות, און זי ווערט געלייטערט דורך אוממענטשלעכסטן וויי. די האָפנונג באַגייסטערט די יידישע מאַסן אין די געטאָס צו דער ברייטסטער זעלבסט-הילף-טעטיקייט. עס קומען אָן

גרויסן פֿון די געטאָס וועגן פֿאַרצווייגטער ברידערלעכער און חברי־שער הילפֿס־אַרבעט: מען טיילט זיך מיטן לעצטן ביסן, מיטן לעצטן שטיקל קויל צו דערוואַרעמען דאָס פֿאַרפֿרוירענע לײַב, מיטן לעצטן פֿאַרבליבענעם היילמיטל. „אויסהאַלטן און העלפֿן אויס־האַלטן!" — דאָס איז דער רוף, וואָס טראָגט זיך איבער די געטאָס. אויסהאַלטן פֿיזיש אויסהאַלטן מאָראַליש און אויסהאַלטן גײַסטיק. און עס קומען אָן ידיעות פֿון די געטאָס, אַז א ו נ ז ע ר ע פֿאַר־הונגערטע און פֿאַרפּייניקטע ברידער און שוועסטער דאָרטן האָבן אַפֿילו באַוויזן דאָס וווּנדער צו אויפֿהאַלטן בײַ זיך אַ פֿאַרשידנאַרטיק און פֿילפֿאַרביק קולטור־לעבן.

דאָס זײַנען אַלץ גרויסן וואָס ברענגען אַ טרייסט, וואָס רירן טיף.

טויט-דיאַגנאָזן אָנשטאָט הילף.

די אַלע גרויסן גיבן אַ גרונט צו שטאָלצירן מיט יענע פֿון ד אָ ר ט ן. אָבער די זעלבע גרויסן האָבן נאָך אַן אַנדערע אויסשפּראַך. זיי קלינגען דאָ ווי אַ ביטערע טענה, ווי אַ ברענענדיקער פֿאָרוווּרף. וואָס איז דאָ, מחוץ די געטאָס, געטון געוואָרן פֿאַרן גרויסן נאַציאָנאַלן ציל צו העלפֿן די צען מיליאָן יידן אונטער היטלערן אויסצוהאַלטן? וואָס איז געטון געוואָרן פֿאַר דעם, אַז די ברייטסטע מאַסן פֿון יידישן פֿאָלק אונטער היטלערן זאָלן זיך ניט פֿילן איינזאַם און פֿאַרלאָזן? צי טראָגט זיך היינט איבער דער וועלט אַן אויפֿטרייס־לנדיקער געשריי פֿון דערשיטערטן געוויסן צוליב דעם, וואָס עס ווערט אַזוי אויף קאַלט אויסגעמאָרדעט אַ פֿאָלק? און זאָל מען ניט זאָגן, אַז מען קאָן ווייניק אויפֿטאָן. צי איז שוין טאַקע געטון געוואָרן אַבסאָלוט אַלץ, וואָס עס איז נאָר געווען מעגלעך?

אין די געטאָס ווערט ניט צוגעלאָזט קיין שפּייז פֿאַר די הונגע־ריקע, קיין רפֿואות פֿאַר די קראַנקע. ווייסן זייער פֿיל מענטשן אין דער וועלט וועגן דעם? פֿאַרנעמען זיך אַ סך מיט זוכן עצות, ווי אַזוי אַדורכצורייסן זיך מיט הילף דורך די פֿאַרצוימונגען?

אָט איז מיט אַ קורצער צייט צוריק צו דער וועלט דערגאַנגען אַ ידיעה, אַז די גריכן ווערן אין זייערע דערפֿער און שטעט פֿאַר־הונגערט צום טויט אונטערן ברוטאַלן שטיוול פֿון די נאַצי־אָקו־פּאַנטן. די גריכן אין דער וועלט האָבן געפֿאָדערט, אַז מען זאָל

עפּעס טון. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ באַוועגונג, וואָס האָט געהאַט אַ פּעולה: די פאַרבינדעטע האָבן זיך צייטווייליק אָפּגעזאָגט פון דער בלאָקאַדע, כּדי צוצושטעלן פאַר די הונגעריקע שיפן מיט שפּייז. דער פּרוּוו צו ראַטעווען איז געמאַכט געוואָרן. צי זיינען געמאַכט געוואָרן ענלעכע פּרוּוון צו ראַטעווען די הונגעריקע און קראַנקע אין די געטאָס? — ניין, ניין און טויזנט מאָל ניין.

און צי בריט דער דאָזיקער „ניין" דאָס געוויסן פון פיל מענטשן אין דער וועלט, צי באַרויבט ער זייער שלאָף, צי שטערט ער זייער רו?

און מען קאָן וועגן דעם ניט האָבן קיין טענה סתּם צו דער וועלט. די וועלט שטייט היינט אין פלאַקער פון קריג. און קיין זאָרגן פעלט קיינעם נישט. די ערשטע צו שרייַען, צו פאָדערן, צו וועקן און מאָנען האָבן געמוזט זיין די זעקס מיליאָן יידן פון אויסער איירָאָפּע. און גראַד דאָ טרעפט מען ביי אַ היפּשן טייל יידישע געזעלשאַפטלעכע אָרגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס פאַר־ברעכערישן גלייכגילט, פאַרטעמפּטע הערצער, פאַרפאַנצערטע גע־וויסנס.

פאַר וואָס, צום בייַשפּיל, שווייגן וועגן דער לאַגע פון די יידן אין איירָאָפּע די אַלע, וואָס האָבן אין דער גרויסער אַמעריקע גע־נומען זיך דעם מאָנאָפּאָל צו רעדן אין נאָמען פון פאָלק ישׂראל? וואו זיינען זיי, די אַלע יידן פון וועלט־קאָנגרעס אָדער פון אַמערי־קאַנער יידישן קאָנגרעס, די אַלע פּראָפעסיאָנעלע דעלעגאַטן פון פאָלק ישׂראל? — זיי זיינען דאָ, אָבער זיי האָבן זיך געשטעלט נישט צו קאַמף פאַר ראַטעווען דאָס יידישע לעבן, נאָר זיי זיינען געקומען צו דער לויה פון יידישן פאָלק. (זע, למשל, בּסדרדיקע דערקלערונגען פון דעם מין פּונם פּרעזידענט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, ד"ר נחום גאָלדמאַן, ווי אויך פון אַנדערע טוער פון ציוניזם און וועלט־קאָנגרעס, אַז דאָס יידנטום אין איירָאָפּע איז שוין אונטערגעגאַנגען). מען קומט מיט טויט־דיאַגנאָזן, אָנשטאָט מיט הילף־אַקציעס. מיט בּוכהאַלטעריש־ער גלייכגילטיקייט און מיט אויפטרייסלדיקער קאַלטקייט פּאַרעפנטלעכט מען „גענויע" חשבונות וועגן מיליאָנען יידישע מתים, וועלכע מען דאַרף נאָך דערוואַרטן אין איירָאָפּע. אין צייטונגס־אַרטיקלען, פון די טריבונעס פון יידישע

קאָנגרעסן אין די פאַראייניקטע שטאַטן, מעקסיקע, אַרגענטינע און קאַנאַדע, — אומעטום איילט מען זיך צו פאַרעפנטלעכן דעמזעלבן פּראָפּעסאָרישן דיאַגנאָז: טויט אָדער כּמעט טויט איז שוין היינט דאָס גאַנצע יידנטום פון אייראָפּע. צוויי לעבעדיקע אברים זיינען היינט נאָך פאַרבליבן פון יידישן פאָלק: דאָס זיינען די יידן אין אַמעריקע און די יידן אין . . . פּאַלעסטינע. דאָס זאָלן זיין די אַלע ביים לעבן פאַרבליבענע יורשים פונם גאַנצן פאָלק ישׂראל.

פרעגט זיך: וואָס באַצוועקט דער דאָזיקער חשבון? און פאַר וועמען איז ער נוצלעך?

דער קרומער שפּיגל

אין אַזאַ צייט איז דאָס יידישע געזעלשאַפט־לעבע לעבן אין אַמעריקע צעשטורעמט און צע־כוואַליעט נישט צוליב דער בּרענענדיקער פראַגע, ווי אַזוי צו דערהאַלטן דאָס נאַקעטע לעבן פון גרעסטן טייל פונם יידישן פאָלק, נאָר דורך דעם קאַמף פאַר אַן . . . יידישער אַרמיי.

קען דאָס זיין, אַז דאָס זאָל אָפּשפּיגלען די ווירקלעכע פאַר־אינטערעסירונגען, די זאָרגן און שטימונגען פון די יידישע מאַסן אין אַמעריקע? עס וואָלט געווען בּפירוש אַ באַליידיקונג פאַר די אַמעריקאַנער יידן, אַז מען זאָל אַזוי טראַכטן. דער גערודער אויפן אויבערפלאַך איז וואַרשיינלעך בלויז אַ קרומער שפּיגל פון די ווירק־לעכע שטרעבונגען וואָס לעבן אין פאָלק.

דער ענין מיט דער יידישער אַרמיי איז קינסטלעך אויפגע־בּלאָזן, און אויפגעבּלאָזן איז ער פון די זעלבע קרייזן, וואָס האַלטן אין איין זאָגן קדיש נאָך די יידן אין אייראָפּע, — פון די ציוניסטן.

דער ציוניזם האָט שטענדיק איין זאָרג — צו מאַכן אָנגע־גליט די לופט פאַר דער ציוניסטישער אידעע; יידיש פאָלק אָן ציון עקזיסטירט נישט פאַר די ציוניסטן, אין בעסטן פאַל איז עס בלויז אַ צוטשעפּעניש. די ציוניסטישע פּאָליטיק פאַרטראָגט נישט קיין שטילשטאַנד. ווען מען די טעמפּעראַטור פאַרן ציוניזם נישט אונטערוואַרעמען מיט נייע „אישום", וועט זי זינקען ביז פריר־פּונקט. אַזאַ „אישו" איז היינט דער טומל אַרום דער יידישער אַרמיי. אָט דער גאַנצער טומל איז אויפגעבּלאָזן אויסשליסלעך אין די אינטערעסן פון דער ציוניסטישער פּאַרטיי־פּאָליטיק.

ווּ איז אהינגעקומען די „אחדות"?

אז דער קאמף פאר א יידישער ארמיי איז פאר די ציוניסטן א מיטל צו שלאגן פאליטישן קאפיטאל, דאס קאנען שוין היינט די ציוניסטן אליין נישט באהאלטן. ארום דעם פארטייאישן נוצן פון דער אקציע קעמפן היינט צוויי קאנקורענץ־גרופעס. דער „עמוירדזשענסי קאמיטעט פאר זײַאניסט אפערס" און דער „אמע־ריקען קאמיטי פאר איי דזשואיש ארמי". יעדער פון זיי רעדט אין נאמען פון אלע יידן און שיער נישט פון גאנץ אמעריקע אלס צוגאב. יעדער מאנט פאר זיך די בכורה אנצופירן מיטן קאמף פאר דער יידישער ארמיי. אין די רייען פון יעדן פון די קאמיטעטן וואלט מען געקאנט אנרופן ביי די נעמען שרייבער און רעדנער, וואס האבן נים געקארגט קיין מוסר־רייד אויפן אדרעס פון די בונדיסטן, הלמאי זיי האלטן זיך איינגעשפארט ביי זייער אייגענער לייזונג פון דער יידן־פראגע און הלמאי זיי שליסן זיך נישט אן אן בשותפות־דיקן „אלגעמיין יידישן", דאס מיינט, ציוניסטישן פראגראם. און די אלע, וואס האבן אזוי שיין געדרשנט קעגן „סעפאראטיזם" ווען עס איז געגאנגען גראד אין פראגראמען, פרינציפן און גרונט־זאכן — זיי מאכן פון זיך היינט לייטיש געלעכטער, ווען זיי האבן זיך צעשפאלטן אין א פראגע, וואו יעדער איינער זאגט בוכשטעבלעך דאס זעלבע וואס דער צווייטער. אויב איר האט דעם מינדסטן צווייפל, צי דאס איז אזוי, טא הערט אדרבה וואס עס זאגן וועגן דעם באגלויבטע עדות:

„די אמעריקען קאמיטי פאר איי דזשואיש ארמי" — שרייבט די „פארבאנד־שטימע", ארגאן פון נאציאנאלן ארבעטער־פארבאנד (רעכטע פועלי־ציון) אין נומער פון יאנואר 1942 — איז געגרינדעט געווארן פון רעוויזיאניסטן, ניט האבנדיק קיין פאראנטווארטלעכקייט, וואס פון זייערע באמיִונגען קען ווערן, נאר האבנדיק איין צענטראלן ציל — צו שלאגן פאליטישן קאפיטאל פארן רע־וויזיאניזם"...

און ווייטער: „דער כבוד און פרעסטיזש פון דער ציוניסטישער באוועגונג שפילט ביי זיי א קליינע ראלע אזוי לאנג, ווי זיי קענען שלאגן קאפיטאל פאר זייער רעוויזיאניסטישן געזינדל, וואס האט ביז איצט קיין דערפאלג אין דעם אמעריקאנער יידישן לעבן ניט געהאט".

— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

„די וואָס זיינען באמת פאַראינטערעסירט, אַז די באַמיִונגען פאַר אַ יידישער אַרמיי, וואָס זאָל האָבן איר צענטער אין ארץ־ישׂראל, זאָלן סוף כּל סוף געקרוינט ווערן מיט דערפאָלג, מוזן אין דער ערשטער ליניע געדענקען, אַז עס וועט זיין אַ גרויסער אומגליק פאַרן ציוניזם און פאַר די באַמיִונגען פאַר אַ יידישע אַרמיי, ווען די רעוויזיאָניסטישע עלעמענטן זאָלן דורך דעם לאָזונג פון אַ יידישער אַרמיי קריגן געזעלשאַפטלעכן אָנזען אין דעם אַמעריקאַנער לעבן. דער רעוויזיאָניסטישער קאָמיטעט, וואָס איז געגרינדעט געוואָרן אונטערן נאָמען „קאָמיטי פאָר איי דזשואיש אַרמי" דאַרף פון קיינעם קיין שטיצע נישט קריגן".

די רעוויזיאָניסטן פון זייער זייט טענהן, אַז די אַלגעמיינע ציוניסטן טאָרן נישט האָבן קיין פּאָליטישן קאַפּיטאַל פון דער אידעע — יידישע אַרמיי — וויבאַלד זיי, די רעוויזיאָניסטן, זיינען די אמתע טאַטעס פון דער אידעע. אָט די קריגערייַ צווישן ביידע קאָמיטעטן באַווייזט, אַז מיר האָבן נישט געמאַכט קיין בלבול אויף די ציוניסטן, ווען מיר האָבן אין אָנהייב אַרויסגעזאָגט די מיינונג, אַז דער גאַנצער טומל וועגן דער יידישער אַרמיי איז די ציוניסטן נויטיק ווי אַ „אישו" אויף צו הייבן זייערע פּאָליטישע אַקציעס. יעדער קאָמיטעט זאָגט דאָס וועגן צווייטן צד, און אין דעם פאַל קען מען זיי ביידע גלויבן.

די ציוניסטישע „דעפּאַרטמענט־סטאָר"

קען אימיצער טענהן: רעכט, די ציוניסטן באַגייען טאַקע אַן עולה מיט זייער היסטערישן געוודער, וואָס האָט ריין פּאַרטייאישע כּוונות. אָבער הייסט דאָס דען, אַז אַ יידישע אַרמיי איז שעדלעך? אפשר קען פאָרט אַזאַ אַרמיי ברענגען אַ געוויסן נוצן. פאַר וואָס זשע זאָל מען דעם עצם געדאַנק נישט שטיצן?

דאַרף מען זען, וואָס פאַר אַ נוצן פון אַ יידישער אַרמיי גיבן די ציוניסטן אַליין אָן אין נדן. נאָר צוערשט לאָמיר הערן קלאָר, ווי שטעלן זיך פאָר די ציוניסטן די יידישע אַרמיי. ווען זיי האָבן פון אָנהייב אַרויסגערוקט די פאָדערונג, האָבן זיי פאַרלאַנגט אַ באַזונדערע יידישע אַרמיי, וואָס זאָל קעמפן אויף אַלע וועלט־פראָנטן. די יידישע אַגענצי האָט פאַרלאַנגט אַ באַזונדערן יידישן לעגיאָן

אויפן פראנצויזישן פראָנט. זיי האָבן געפּרוּווט אויספועלן אייגענע לעגיאָנען אין דער ענגלישער אַרמיי. ווייצמאַן האָט צוגעזאָגט דער ענגלישער רעגירונג, אַז דער ערשטער לעגיאָן וועט באַשטיין פון „דריי טויזנט פּאַלעסטינער יידישע יונגעלייט און 7000 אַמעריקאַנער און אַנדערע". גלייכצייטיק האָט די „נייע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע" געפירט אונטערהאַנדלונגען מיט דער קאַנאַדער רעגירונג און מיט דער פּ ו י ל י ש ע ר גלות־רעגירונג וועגן רעקרוטירן יידן אין גאַר דער וועלט, בפרט צווישן די פּליטים, אויף שאַפן באַזונדערע לעגיאָנען אין דער קאַנאַדער און פּוילישער אַרמיי. האַרט איידער עס איז אויסגעבראָכן דער קריג צווישן אַמעריקע און יאַפּאַן האָבן די ציוניסטן אין די פאַראייניקטע שטאַטן אָנגעהויבן אַן אַקציע פאַר רעקרוטירן 200.000 אַמעריקאַנער יידישע יונגעלייט פאַר אַ יידישער אַרמיי. היינט איז אַמעריקע אין קריג, און די ציוניסטן קענען שוין ניט רעדן וועגן אַן אייגענעם „דרעפט" אין אַמעריקע. דאָך זאָגן זיי זיך אויך היינט ניט אָפּ פון דער אידעע פון שאַפן אַן אַרמיי פון יידן פון גאַר דער וועלט. די דאָזיקע אַרמיי דאַרף, לויט זיי, זיך ש ט י צ ן אויף פּאַלעסטינע און זי דאַרף באַשטיין פון פּאַלעסטינער יידן און פון מלוכהלאָזע און סתם פון יידן פון פאַרשיידענע לענדער.

פאָרשט מען נאָך דעם גאַנג פון די אונטערהאַנדלונגען און די צוזאָגן, וואָס די ציוניסטן האָבן זיך דערלויבט אומעטום צו געבן אין נאָמען פון די יידן אין פאַרשידענע לענדער, זעט מען, אַז זיי פירן זיך אויף ווי אַ רעגירונג פון אַלע יידן פון גאַר דער וועלט. די גרויסע ציוניסטישע „דעפּאַרטמענט־סטאָר" באַט אָן צו פאַרשידענע רעגירונגען לעגיאָנען פון כּל מיני יידן. אויפן לאַגער זיינען דאָ פּאַלעסטינער און אַמעריקאַנער יידן, רעפיודזשים און מלוכהלאָזע.

וועגן טאָפּלטער בירגערשאַפט.

פרעגט נישט קיין קשיות, ווי אַזוי די יידישע אַגענץ, וואָס איז פאַקטיש אַ פּאַרטייאישע פאַרטרעטונג פון ציוניזם, קאָן „דרעפטן" אַ געמישטע אַרמיי פון יידן — בירגער פון פאַרשידענע לענדער. די ציוניסטישע געלערנטע האָבן אויסגעפּשטלט, אַז מען מעג. אָט וואָס עס שרייבט וועגן דעם די „דזשואיש אפערס", אויס־

גאַבע פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, אין נומער פון אָקטאָבער 1941, וואָס איז געווידמעט פּראָבלעמען פון דער יידישער אַרמיי.

„קאָמפּליצירטער איז דאָס פּראָבלעם פון אויפשטעלן אַ יודישע אַרמיי, וואָס שטאַמט געאָגראַפיש פון אַנדערע לענדער, ווי די ציוויל־מאַכט פון געגעבענעם לאַנד (אין אונזער פאַל פּאַלעסטינע) און וואָס געהערט צו אַ פאָלק, וואָס איז צעשפּרייט איבער גאָר דער וועלט. (אויך אין פאָריקן וועלט-קריג איז געשטאַנען די זעלבע פראַגע). היינט איז דאָס אָבער ווייניקער פאַרפּלאָנטערט. היינט איז דער קיום פון יודישן פאָלק פאָרמעל אָנערקענט (פּאַראַגראַף 2 און 3 פון פּאַלעסטינער מאַנדאַט) אַלס קאָלעקטיווע און יורידישע פּערזאָן, ווען מען גיט גאַראַנטיעס פאַר אויפשטעלן אַ נאַציאָנאַלע היים און ווען מען רעפּרעזענטאַנץ איז די יודישע אַגענץ״.

וואָס איז דער פּשט דערפון? אַז מען פאַרטייטשט אָט דאָס לאָיעריש־פאַרפּלאָנטערטע עברי אויף פּשוטן מענטשלעכן לשון, הייסט דאָס, אַז דער פּאַלעסטינע מאַנדאַט גיט דער יידישער אַגענץ רעכט ווי אַ מין רעגירונג פון די יידן פון אַלע לענדער. אַ יידישע אַרמיי פון גאָר דער וועלט דאַרף זיך שטיצן אויף פּאַלעסטינע, ווייל אין די אויגן פון די ציוניסטן זיינען אַלע 17 מיליאָן יידן פון גאָר דער וועלט איינוווינער פון פּאַלעסטינע. זשאַבאָטינסקי האָט דאָס אָן דיפּלאָמאַטישע פּליטערלעך אָפּן דערקלערט אין 1937 פאַר דער ענגלישער קעניגלעכער קאָמיסיע (פּיל־קאָמיסיע), וואָס האָט געפאָרשט די סיבות פון די אומרועו אין פּאַלעסטינע. ער האָט זיך פאַררופן אויפן אויטאָריטעט פון באַרימטן יוריסט וואַן־ריס און אַנדערע אויטאָריטעטן, וועלכע האַלטן, אַז „אַלע יידן פון דער וועלט דאַרפן אויפן סמך פון מאַנדאַט באַטראַכט ווערן פאַר פאַקטישע איינוווינער פון פּאַלעסטינע״. אין זעלבן גייסט האָבן ביי פאַרשידענע געלעגנהייטן גערעדט און געשריבן אויך אַנדערע ציוניסטן.

אַבי נאַאיווע אַמעריקאַנער האָבן זיך איינגערעדט, אַז זיי האָבן פּאָטערלאַנד־פאַרפליכטונגען בלויז לגבי דעם אָנקל סעם, און פונקט אַזוי נאַאיוו זיינען די פּוילישע יידן לגבי פּוילן, די סאָוויעטישע יידן לגבי דעם פאַרבאַנד פון סאָוויעטישע פעלקער. דאָס אַלץ הייבט זיך גאָר נישט אָן. אַלע 17 מיליאָן יידן פון דער וועלט ווערן דורך די ציוניסטן באַטראַכט אַזוי ווי זיי וואָלטן געווען איינוווינער

פ ו ן פ אָ ל ע ס ט י נ ע. די יידישע אַגענץ איז לכל הפחות מאָראַליש דער באַלעבאָס איבער אַלע יידן אין גאָר דער וועלט — פון לאָס אַנדזשעלעס און ניו־יאָרק ביז וואַרשע, מינסק און ביראָ־בידזשאַן.

די ציוניסטישע למדנים טוען אַפילו נישט קיין פּינטל מיטן אויג ווען זיי באַגרינדן די רעכט פון דער יידישער אַגענץ צו שאַלטן און וואַלטן איבערן גאַנצן יידישן פאָלק מיט פונקטן פון זעלבן מאַנדאַט, וואָס שוין פאַרן קריג האָט ענגלאַנד געמאָלדן, אַז מען מוז אים אָפּ־שאַפן ווייל ער לאָזט זיך נישט דורכפירן. און אין דעם פאַל איז גראָד נישט וויכטיק, וואָס די יידישע אַגענץ בויט איר מאָראַליש יורי־דישע קראַפט אויף אַ פאַרלוירן געגאַנגענעם שטיקל פּאַפּיר: וויכטיק איז אין דעם גאַנצן פּילפּוליסטישן דריי מיטן גראָבן פינגער אַן אַנדער זאַך: מיט די דערמאָנטע אַדוואָקאַטישע דריידלעך צילן די ציוניסטן צו באַווייזן, אַז יידן זיינען אַ פאָלק מיט טאָפּלטע מאָראַ־לישע פליכטן, — פאַר זייער פאָטערלאַנד און פאַר . . . דער יידישער אַגענץ, און דאָס איז דער עיקר. ווייל וויכטיק איז היינט נישט אַזוי די פראַגע, ווי פיל די ציוניסטן זיינען היינט שוין אימשטאַנד צו פאַרדייען, נאָר אויף וואָס זיי האָבן אַפּעטיט. און אַפּעטיט האָבן זיי אויף צו באַטראַכט ווערן, ווי אַ מין צווישנלענדישע יידישע רעגי־רונג. און ווייל די ציוניסטן באַטראַכטן זיך אַליין פאַר אַזאַ מין פאַרטרעטונג, האָבן טאַקע פאַרשידענע פאָרשטייער פון ציוניזם דער־לויבט זיך אַרויסצוטרעטן, ווי פאָרשטייער פון אַ גרויסער דעפּאַרט־מענט־סטאָר, וואָס האָט אויפן לאַגער יידישע לעגיאָנען פון כּל מינים יידן. פרעגט נישט, פון וועמען און אויף וואָס פאַר אַן אופן האָבן די ציוניסטן געקראָגן אַ מאַנדאַט, ווען זיי האָבן ערב 7־טן דעצעמבער 1941 אָנגעבאָטן אין אַ יידישער אַרמיי פריער טויזנטער און שפּעטער צוויי הונדערט טויזנט יידישע יונגעלייט פון אַמעריקע. די ציוניסטן דאַרפן נישט קיין מאַנדאַטן, זיי אַליין זיינען די באַלעבאַטים פון יידישן לעבן. פרעגט נישט, מיט וואָס פאַר אַ רעכט האָבן פאָרשטייער פון דער „נייצאַ", פון אַן אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט אין פוילן אין קיין איין שטאָט נישט געקאָנט אויפזאַמלען קיין שטימען אויף אַ צענטל מאַנדאַט אין אַ שטאָטראַט, — מיט וואָס פאַר אַ רעכט האָבן די פאָרשטייער פון אָט דער „פּאַרטיי" אונטערהאַנדלט מיט דער פּוי־לישער גלות־רעגירונג וועגן באַזונדערע לעגיאָנען אין דער פּוילישער אַרמיי? מיט די זעלבע רעכט, מיט וועלכע זיי האָבן פריער, אונטער

אומאויפהערלעכע פראטעסטן פון די יידישע מאסן אין פוילן, אונטערגעטראגן די פוילישע פאשיסטן פארשידענע פראיעקטן, ווי אזוי צו עוואקואירן די יידן פון פוילן. דאס זיינען ווידער אמאל רעכט, וואס נעמען זיך אויסשליסלעך פון גרויסן אפעטיט און חשק, וועלכע עס באזיצן די ציוניסטן פון אלע שיטות — צו זיין, געבעטן צי נישט געבעטן, די איינציקע דעה־זאגער אין יידישן לעבן.

מען מוז זאגן גלייך: שוין אין דעם אופן ווי אזוי די ציוניסטן באגרינדן זייער רעכט צו שאפן א יידישע ארמיי פון בירגער אין פארשידענע לענדער, — שוין אין דעם שטעקט א גרויסע געפאר פאר די יידישע מאסן. די בירגערלעכע רעכט פון די אמעריקאנער יידן זיינען היינט ניט באדראט. אבער מיר זיינען איבערצייגט, אז אפילו די אמעריקאנער יידן וואלטן נישט געוואלט, אז מען זאל זיי באטראכטן פאר אן אויסנאם פון אלע אנדערע בירגער אין לאנד, — פאר בירגער פון אמעריקע און איינצייטיק פאר „איינוווינער פון פאלעסטינע". טאפלטע בירגערשאפט איז נישט קיין פריווילעגיע, נאר גיכער א שטראף. צוויי בירגערשאפטן איז אין אזא פאל ווייניקער ווי איינע. אבער שוין אן אמתע מכה וואלט אזא מין טאפלטע בירגערשאפט געווארן פאר די יידן אין פוילן, רומעניען און אנדערע לענדער פון צענטראל און מזרח־אייראפע. דארטן וועט נאכן קריג נאך פארשטיין א שווערע ארבעט פון אויסראטן גיפטיקע קרייטעכצער פון היטלערישן פארזיי. מען קאן זיין איבערצייגט, אז אין דער באפרייטער אייראפע וועלן די יידישן מאסן געניסן פון גלייכע בירגערלעכע און נאציאנאלע רעכט און זיי וועלן מיט ברען און באגייסטערונג צוריק אויפשטעלן זייער אלט־נייע היים, וואו זיי זיינען געווען איינגעווארצלט הונדערטער יארן. עס קאן אבער געמאלט זיין, אז דאס זאל זיי אנקומען נישט לייכט. עס קען נויטיק זיין בויען און קעמפן. און דאס לידעלע וועגן דעם, אז יידן האבן צוויי היימען, צוויי פאטערלאנדס, טאפלטע בירגערשאפט, — דאס איז די גרעסטע הילף פאר די שונאים פון יידישע רעכט. אין די יארן פון דער נישט ווייטער פארגאנגענהייט, ווען די יידישע פאלקס־מאסן אין צענטראל־מזרח אייראפע האבן זיך ביטער געראנגלט מיט כוואליעס פון אנטי־סעמיטישער רעאקציע, האבן זיי טאקע געפילט די צוויי־פאטערלאנדס־טעאריע ווי א שווערן שטיין אויפן האלז.

די יידישע מאסן ווילן אין ערגעץ נישט קיין טאפלטע בירגערשאפט. און

אויב שוין דער עצם־געדאנק וועגן דער יידישער ארמיי אנטהאלט קערנער פון אזא טאָפּלטער בירגערשאפט, איז דאָס אליין גענוג, אז די יידן אין גאָר דער וועלט זאָלן אים אָפּוואַרפן ווי אן אבסאָ־לוט שעדלעכן פאר זיי.

„דאָס רעכט צו קעמפן"

אָבער אײדער מיר וואַרפן אָפּ ענדגילטיק דעם געדאַנק וועגן אַ יידישער אַרמיי, מוז מען אויסהערן אויך דעם ציוניסטישן צד. לאָמיר הערן, וואָס די ציוניסטן אַליין זאָגן וועגן דעם ענין.

לייענען מיר אויפרוף נאָך אויפרוף: יעדער אויפרוף איז גע־וויינטלעך אַ פייערווערק פון פּאַטעטישע פראַזן, וואָס דאַרפן אָנוואַ־רעמען די געפילן און וואָס . . . זאָגן גאָר נישט.

יעדער אויפרוף הייבט זיך אָן מיט פראַזן וועגן יידישן כּבוד און שטאָלץ. „אַ יידישע אַרמיי וועט ראַטעווען דעם כּבוד פון יידישן פאָלק", — דאָס איז דער אַרײַנפיר צו כּמעט יעדן אויפרוף. „מיר קעמפן פאַר דאָס רעכט פון קעמפן", — דאָס איז זייער הויפּט־מאָטאָ. אויף אַ פאָלקס־פאַרזאַמלונג אין קאַרנעגי־האָל דעם 4־טן פעברואַר ה. י. איז דער הויפּט לאָזונג פון דער פאַרזאַמלונג געוואָרן אַ ווערטל פון איינעם פון די רעדנער: „היטלער האָט אונדז אָפּגעזאָגט די רעכט צו לעבן אָנשטענדיק, ענגלאַנד זאָגט אונדז אָפּ די רעכט צו שטאַרבן אָנשטענדיק!" דאָס זיינען אַלץ פראַזן וואָס קלינגען שיין. און וואָלטן אַרמייען זיך געקאָנט שטיצן בלויז אויף שיין קלינגענדיקע פראַזן, וואָלט די ציוניסטישע אַרמיי געווען אוודאי די שטאַרקסטע אין דער וועלט.

אָבער ווען עס רעדט זיך וועגן אַזעלכע טויט־ערנסטע פראַגן, ווי רעכט צו קעמפן און רעכט צו שטאַרבן, וועט קיינער זיך געוויס נישט לאָזן באַרוישן מיט פוסטע פראַזעאָלאָגיע.

„אַ יידישע אַרמיי וועט ראַטעווען דעם כּבוד פון יידישן פאָלק"? דאָס זיינען ווערטער וואָס זיינען שוואַרץ אויף ווייס געדרוקט אין מיליאָנען אויפרופן. מוזן אויב אַזוי די ציוניסטן מוחל זיין און דערקלערן קליפּ און קלאָר: ווי אַזוי איז, לויט זיי, ביז היינט פאַר־

שוועכט געוואָרן דער כבוד פון יידישן פאָלק? און וואו האָבן די יידישן מאסן פארלוירן זייער ערע, אז עס איז נויטיק, אזש א גאנצע ארמיי אויף צו ראטעווען זי? „מיר קעמפן פאר א ו נ ז ע ר רעכט צו קעמפן”? ווערזשע האט א ו נ ז ביז היינט בארויבט פון די דאָזיקע רעכט?

וועט זשע ווער פון די ציוניסטן וואגן צו באהויפטן, אז אלע צענדליקער טויזנטער קרבנות, וואס די יידישע מאסן האָבן אין משך פון די לעצטע פאר דורות געבראכט אויף פארשידענע שלאכט־פעלדער אין קאמף פאר פרייהייט, צי געטריבן דורך געפיל פון ערע און פליכט, — אז זיי אלע זיינען געשטאָרבן „נישט אָנשטענדיק” און אז בלויז די עטלעכע געפאלענע יידן פון 38, 39 און 40 ענגלישע קאָלאָניאלע שיסער־באטאליאָנען (דאס זיינען די נומערן פון די יידישע לעגיאָנען אין דער ערשטער וועלט־מלחמה) אונטער דער קאָמאנדע פון איירישן קאָלאָנעל פאטערסאָן, — אז בלויז זיי זיינען געשטאָרבן „אָנשטענדיק”?

לויט די מאטעריאלן פון דער „יונייטעד סטעיטס באארד אָוו דזשואיש וואר רעקאָרדס” האָבן די יידן אין דער ערשטער וועלט־מלחמה געגעבן די פאראייניקטע שטאטן פון 30 ביז 40 טויזנט פרייוויליקע און האָבן אין אלגעמיין אין דער ארמיי אויסגעמאכט 4,5 פראָצענט אָנשטאָט 3 פראָצענט, וואס זיי וואָלטן געדארפט געבן לויט זייער צאָל־פארהעלטעניש אין לאנד. צי וואָלט דאס נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה געווען גענוג, אז אמעריקאנער יידן זאָלן זיך פילן שטאָלץ דורכן באוווסטזיין פון דערפילטער פליכט, אָדער אפשר איז שוין אויך דעמאָלט דער כבוד פון די אמעריקאנער יידן גע־האָנגען אויף א האָר, און עס איז נויטיק געווען נישט אנדערש, אז אביסל אמעריקאנער יידישע יונגעלייט זאָלן דינען אונטער קאָלאָנעל פאטערסאָן אין סיריע און קליינאזיע, אז דער דאָזיקער כבוד זאָל „געראטעוועט ווערן”?

אונדזער ענטפער היטלערן.

קאָן מען זאָגן: דאס זיינען ביישפילן פון אמאָל, אָבער די היינטיקע מלחמה ווערט געפירט דורך היטלערן אונטערן לאָזונג צו פארניכטן דאס יידישע פאָלק, מוז קומען דער יידישער ענטפער היטלערן. און די ציוניסטן טענהן טאקע, אז די יידישע ארמיי מוז קומען ווי א יידישער ענטפער היטלערן. מאכט זשע אן איבערבליק פון אלע

שלאַכט־פעלדער אין דער וועלט און זאָגט, צי האָבן מיר זיך צו שעמען מיטן ענטפער, וואָס די יידישע מאַסן האָבן ב י ז ה י י נ ט געגעבן היטלערן? אין ערשטן טאָג פון וועלט־קריג, ווען היטלערס מאָרד־עראָפּלאַנען האָבן זיך באַוויזן אויף די הימלען פון פּוילן, האָט דער פּוילישער „בונד"־פאַרעפנטלעכט אַ רוף צו די יידישע פאָלקס־מאַסן אין פּוילן צו וואַרפן זיך מיט לייב און לעבן אין קאַמף קעגן שונא. דער פּוילישער ראַדיאָ פאַר וועמען אַ רוף פון אַ יידישער פּאַרטיי איז ביז דעמאָלט געווען טריף, האָט געבראָכן אַלע זיינע רע־אַקציאָנערע טראַדיציעס, און במשך פון טאָג עטלעכע מאָל איבער־געחזרט דעם רוף. מען האָט געוווּסט, דאָס איז דער רוף פון אַ פּאַרטיי, וואָס געניסט דעם צוטרוי פון די ברייטע יידישע פאָלקס־מאַסן אין פּוילן. ד אָ ס א י ז ד ע ר ע נ ט פ ע ר ה י ט ל ע ר ן פ ו ן ד ע ר י י ד י ש ע ר ב אַ פ ע ל ק ע ר ו נ ג א י ן פּ ו י ל ן. און יידן האָבן זיך געשלאָגן מיט כבוד אויף די בלוטיקע שלאַכט־פעלדער. און ווען וואַרשע איז אַרומגערינגלט געוואָרן און איר גורל איז געווען געחתמעט, זיינען פּוילישע און יידישע סאָציאַליסטן, פּ. פּ. ס. און „בונד" געווען די ערשטע צו רופן צום ווייטערדיקן ווידערשטאַנד. עס איז געקומען איינער פון די העראָישסטע קאַ־פּיטלען פון היינטיקן קריג, — די העלדישע פאַרטיידיקונג פון וואַרשע מיטן אַ נ ט יי ל פון יידן, און צווישן אַנדערע — א ו י ף ל ו י ט ן ר ו ף פון אַן אָרגאַניזירטער יידישער מאַסן־באַוועגונג. דאָס איז געווען אַ יידישער ענטפער היטלערן.

זינט דעם 1־טן סעפּטעמבער 1939 קעמפן די יידן העלדיש אויף אַלע שלאַכט־פעלדער פון דער וועלט. זיי האָבן געקעמפט ביז צום לעצטן אין פראַנקרייך, זיי קעמפן אין ענגלאַנד און אין פּאַציפיק, זיי צייכענען זיך אויס אין ליפערן מוסטערן פון העראָאיזם אפילו אין ראַטן־פאַרבאַנד, וואו אויסצייכענען זיך איז גאַנץ שווער, ווייל גרויסע מיליאָניקע מאַסן פירן דאָרט צווישן זיך אַ געווערט אין פאַר־אַכטונג צום טויט און אין געבן מוסטערן פון ביישפּיללאָזן העראָאיזם. סאָוויעטישע צייטונגען און ראַדיאָ דערציילן וועגן רומרייכע בלעטער, וואָס יידישע יונגעלייט שרייבן אריין אין היסטאָרישן קאַמף פאַר פרייהייט. אפילו אין די זעלבע אַמעריקאַנער יידישע צייטונגען, וואָס דרוקן אַרטיקלען און אויפרופן וועגן דעם, אַז נאָר אַ יידישע אַרמיי קען ראַטעווען דעם יידישן כבוד, געפינען מיר אַן אַ שיעור באַשריי־

בונגען וועגן כּבוד און רום וואָס עס ברענגען דעם יידישן פאָלק העלדישע יונגעלייט אויף היטלערס מזרח־פראָנט (צום ביישפּיל, באַ־שרייבונגען פון תל־אביבער קאָרעספּאָנדענט פון „מאָרגן זשורנאַל" ס. איזאַקס וועגן העלדישע אויפטועו פון יידן אין דער סאָוויעטישער אַרמיי). אויך געבעלעס אַגיטאַטאָרן רעדן וועגן דער באַזונדערער פאַרביסנקייט פון די יידישע קעמפּער, און דאָס מאָל, גלויבן מיר, זאָגן זיי אמת.

און די אונטערערדישע יידישע מאַסן־באַוועגונג אין אָקופּירטן פּוילן? זייערע אונטערערדישע צייטונגען און זשורנאַלן, וואָס וועקן קאַמפּס־לוסט, מוט און האָפנונג צווישן די פאַרפּייניקטע יידישע מאַסן אין די געטאָס און באַוווּנדערונג אין גאָר דער וועלט? דאַרפן די דאָזיקע מאַסן ערשט אויסקעמפן פאַר זיך זייער רעכט צו קעמפן? ניין. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז מען קאָן ביי זיי צורויבן אַלע רעכט — דאָס רעכט צו אַרבעטן, און דאָס רעכט צו עסן, דאָס רעכט צו באַוועגן זיך, און דאָס רעכט צו לעבן, אָבער נישט דאָס רעכט צו קעמפן. דאָס דאָזיקע רעכט פאַרלירן זיי ערשט צוזאַמען מיטן לעבן. אַזוי געשעעט מיט הונדערטער א ו נ ז ע ר ע קדושים אין היטלערס פּיין־קאַמערן. אַזוי איז געשען מיטן יונגן בונדיסט אין לובלין, וועגן וועמען די פּוילישע גלות־רעגירונג האָט געמאָלדן אין די לעצטע וואָכן אין אַ באַזונדערן קאָמוניקאַט, אַז די נאַציס האָבן אים אויפגעהאָנגען נאָך דעם, ווי ער האָט זיך א ו י ס ג ע צ ײ כ נ ט אינם אונטערערדישן קאַמף קעגן נאַציזם. וואָס פאַר אַ ווערט האָט אין דעם שיין פון דעם אַלעמען די גאַנצע שיינע מליצה, אַז די יידישע אַרמיי דאַרף „ראַטעווען דעם כּבוד פון יידישן פאָלק", אַז „מיר מוזן זיך אויסקעמפן דאָס רעכט צו קעמפן". אָדער, אַז „מען זאָגט א ו נ ז אָפּ די רעכט צו שטאַרבן אָנשטענדיק". דאָס איז ערגער ווי פּוסטע און פאַרפירערישע פּראַזעאָלאָגיע. ד אָ ס א י ז ג ר י נ ג ש ע צ ו נ ג א ו ן פ אַ ר אַ כ ט ו נ ג פ אַ ר ן ר ע־ אַ ל ן י י ד י ש ן פ אָ ל ק ס־ל ע ב ן, פ אַ ר אַ כ ט ו נ ג פ אַ ר ד י י י ד י ש ע פ אָ ל ק ס־מ אַ ס ן, פ אַ ר אַ כ ט ו נ ג צ ו ז י י ע ר ב ל ו ט י ק ן ק אַ מ ף. דאָס איז פאַרשוועכונג פון שענסטן און דערהויבנסטן, וואָס דאָס יידישע פאָלק האָט אַרויסגעגעבן במשך פון זיין פיל־הונדערט יאָריקער פּיין־געשיכטע.

פאָן, עמבלעמע און גלײַכע רעכט

און נאָך איין שיין קלינגענדיקע פראַזע גייט פון מויל צו מויל און מאַכט היים די לופט פון די פאַר־זאַמלונג־זאַלן. דאָס איז: „נאָר אַן אייגענע אַרמיי וועט א ו נ ז פאַרוואַנדלען אין אַ פאָלק מיט ליטן צוגלײַך". „מיר ווילן זיך פילן ווי אַ גלייכבאַרעכטיקט פאָלק, ווען מיר וועלן וויסן, אַז יידישע זעלנער קעמפן אונטער אַ יידישע פאָן און יידישע עמבלעמען".

פרעגט זיך: איז טאַקע אַ יידישע אַרמיי מיט אַן אייגענער עמבלעמע נויטיק צוליב ג ל יי כ ה יי ט? ווען מיר נעמען אַרויס פון שאָלעכץ מליצה דעם קערן פון דער פראַגע, מוז מען ענטפערן מיט אַ קלאָרן: „ניין!" דער סימן פון אַ פאָלק איז נישט קיין אייגענע אַרמיי. אוקראַינער, גרוזינער אָדער טאַטערן אין ראַטן־פאַרבאַנד קאָנען האָבן אַ שטאַרקן נאַציאָנאַלן באַוווּסטזיין און אַ געפיל פון גלייכהייט, אויב עס עקזיסטירן נישט קיין באַזונדערע אוקראַינישע, גרוזינישע אָדער טאַטערישע אַרמייען. דאַקעגן באַזונדערע לעגיאָנען, וואָס טאָרן זיך נישט אויסמישן מיט דער גאַנצער אַרמיי פון לאַנד, — דאָס איז געוויינטלעך אין דער פּראַקטישער פּאָליטיק אַ רעזולטאַט פון אומגלייכהייט און דיסקרימינירונגען. מען קאָן צווייפלען אין דעם, צי די נעגערס אין אַמעריקע זיינען שטאַרק באַגייסטערט, ווען מען פּרוּווט אָפּצוטיילן זייערע רעקרוטן פון אַלע אַנדערע. די מאַראָקאַנער לעגיאָנען פון שפּאַניען און פראַנקרייך זיינען נישט קיין פּריווילעגיע פון די איינגעבוירענע, נאָר די פּרוכט פון נאַציאָנאַלער אונטערדריקונג. אין צאַרישן רוסלאַנד און אין פּוילן האָבן די פאַרביסנסטע רעאַקציאָנערן געפאָדערט באַזייטיקן די יידן פון דער אַרמיי, און מען האָט מיט זיי געקאָנט דורכקומען, אַז עס זאָלן געשאַפן ווערן כאָטש ב אַ ז ו נ ד ע ר ע יידישע באַ־טאַליאָנען. דער פּוילישער גענעראַל זשעליגאָווסקי, איינער פון די רעאַקציאָנערסטע פּוילישע פּאָליטיקער, האָט נישט לאַנג אין לאָנדאָן געפּרוּווט „ט ע אָ ר ע ט י ש" באַגרינדן פאַר וואָס די פּוילישע יידן דאַרפן אויסגעטיילט ווערן אין אַ באַזונדערע אַרמיי. צי קאָן דען בײַ די אַלע באַדינגונגען בײַ אימיצן בלייבן אַ ספק, אַז י ע ד ע פּ אָ ד ע ר ו נ ג א ו י ס ט יי ל ן ד י יי ד ן פ ו ן ד י א ל־ג ע מ יי נ ע קאַמפּס־אָ פּ ט יי ל ו נ ג ע ן א י ז וו א ס ע ר א ו י ף ד ע ר מ י ל פ ו ן ד ע ר א י ד ע ע פ ו ן א ו מ־ג ל יי כ ה יי ט, אַ ז א י ן ד ע ר פּ ר אַ ק ט י ש ע ר פּ אָ־

ליטיק קאָן דאָס נישט ברענגען קיין שום נוצן אָבער זיכערן שאָדן.

דער יידישער רעכנונג דער וועלט.

און נאָך עפּעס הערט מען: די יידישע ארמיי וועט הייבן דעם אָנזען פון יידישן פאָלק אין דער צייט פון קריג און זי וועט צוגעבן חשיבות די יידישע פאָדערונגען נאָכן קריג. די יידישע ארמיי — האָט געשריבן איינער פון די ציוניסטישע ארמיי פּרעדיקער — וועט דאָקומענטירן אונזערע רעכט און פאָדערונגען צום שלום־טיש און דעמאָנסטרירן, אז מיר זיינען ווערט צו זיין גלייכע צווישן גלייכע. שטיצנדיק זיך אויף דער ארמיי — האָט געשריבן אן אנדערער ציוניסט — וועלן מיר קענען קומען נאָכן קריג און פאָרשטעלן דער וועלט אונזער רעכנונג.

גלויבן טאַקע די ציוניסטן, אז אונזער חשיבות קאָן זיך שטיצן אויף דעם, וואָס עטלעכע צענדליק טויזנט יידן וועלן אין דער ענגלישער ארמיי אויסגעטיילט ווערן אין יידישע לעגיאָנען?

מען קאָן זיי ראָטן, אויב אזוי, דורכצובלעטערן די געשיכטע פון זייער אייגענעם לעגיאָן אין דער ערשטער וועלט־מלחמה. זיי האָבן געהאָפט, אז דורכן לעגיאָן וועלן זיי אויסברייטערן זייערע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע. איז דוקא מיט דער געשיכטע פון יידישן לעגיאָן פארבונדן איינע פון די ערשטע ווייטאָגדיקע גזירות, וואָס די יידן האָבן אונטער די ענגלענדער דורכגעלעבט אין פּאַלעסטינע. פּסח 1919 האָט די ענגלישע מיליטער־מאַכט פאַרבאָטן די יידישע לעגיאָנערן אריינצוקומען קיין ירושלים. און דאָס איז געווען נישט דער איינציקער באַווייז פון „געוואוגענעם אָנזען". דער פירער פון דעם לעגיאָן קאָלאָנעל פּאַטערסאָן קלאָגט זיך אין זיין געשיכטע פון לעגיאָן, אז דער „יידישער רעגימענט איז אין אַלע צייטן געהאַלטן געוואָרן אין הינטערגרונט און באַהאַנדלט ווי א פּאַריאָס".

(פּאַטערסאָן, געשיכטע פון לעגיאָן, זייט 253)

צי דאַרף מען א בעסערן באַווייז, אז חשיבות, אָנזען און אויסגעברייטערטע פּאָזיציעס קומען נישט אַלס רעזולטאַט פון דעם, וואָס עטלעכע טויזנט אָדער אפילו עטלעכע צענדליק טויזנט יידן מאַרשירן מיט א יידישער אָנשטאָט אן ענגלישער אָדער אַמעריקאַנער עמבלעמע אויף די שליפעס?

די האָפנונג פון די יידישע מאסן הענגט נישט אויף אָפּצייכנס און עמבלעמעס נאָר זיי זיינען געווענדעט צו א נייער וועלט, פאַר וועלכער די יידישע מאסן פארגיסן זייער בלוט אויף אַלע שלאכט־פעלדער.

און דוקא דערפאר מוזן די יידישע מאסן פראָטעסטירן מיט זייער גאנצער קראפט קעגן דעם, אז זיי דארפן ערשט שאפן פאקטן, וואָס זאָלן באַרעכטיקן די יידישע פאָדערונגען צום שלום־טיש, אָדער אז אויף א יידישער ארמיי דאַרף זיך שטיצן דער יידישער רעכנונג פון דער וועלט.

פאַר אונזער ערן־לעגיטימאציע צו געניסן פון גלייכהייט, חשיבות און אָנזען האָבן מיר צו טייער באצאָלט, אז מיר זאָלן מספּים זיין, אז אונזער רעכט אויף דעם אַלעמען דארפן מיר זיך ערשט פאַרדינען.

און אונזער רעכנונג צו דער וועלט? גלויבן דען טאָקע ציוניסטן, אז כּדי דער דאָזיקער רעכנונג זאָל שטימען פעלט אונז נאָך אַזש א גאנצע ארמיי?

אין לאַנד פון ביטערסטן „גלות".

קיין באַזונדערע יידישע ארמיי דארפן און ווילן נישט האָבן ניט די יידן פון אייראָפּע און ניט די די יידן פון אַמעריקע. נישט צוליב זייער כּבוד און נישט צוליב זייערע חשבונות מיט דער וועלט. אָבער אפשר דאַרפן דאָס האָבן די יידן אין פּאַלעסטינע? די לאַגע פון די יידן אין פּאַלעסטינע איז דאָך ביז גאָר שווער. פאַרן קריג האָט דריי יאָר אָן אויפהער אין פּאַלעסטינע געברענט א העליש פייער. דער אַראַבישער אויפשטאַנד קעגן ענגלאַנד איז באַגלייט געווען מיט בלוטיקע פּאָגראָמען אויף יידן. לאָמיר זען צי די פּאַלעסטינער יידן זיינען מחמת דעם פאַראינטערעסירט אין א יידישע אַרמיי.

די גאַנצע יידישע וועלט האָט א גרונט צו זיין באַזאָרגט וועגן די 500 טויזנט יידן, וואָס לעבן אין פּאַלעסטינע, מער ווי וועגן יעדן אַנדערן יידישן ישוב. אומעטום זעען די יידישע מאסן פאַר זיך א מאָרגן. אומעטום איז דער שונא פון די יידישע מאסן רעאַקציע און פאַשיזם. אומעטום האָבן די יידישע מאסן פאַרבינדעטע צווישן דער מערהייט פון דער באַפעלקערונג. די יידישע מאסן אין פּאַלעס־

טינע זעען פאַר זיך נישט קיין מאָרגן. זיי זיינען אַרומגערינגלט מיט אַ ים פון שׂנאה און זיי האָבן נישט קיין שום פאַרבינדעטע צווישן דער אַרטיקער באַפעלקערונג.

די יידישע מאַסן פון פוילן פלעגן טענהן: נעמט אַוועק די רעאַקציאָנערע און פאַשיסטישע רעדלפירער, לאָזט אונז אויג אויף אויג מיט דער פוילישער פאָלקס־מאַסע, מיט די פוילישע אַרבעטער, מיט די פוילישע פויערים, און אונז וועט ניט נאָר קיין שום בייז נישט געשען, נאָר פאַרקערט, די זעלבע זון פון פרייהייט, וווילשטאַנד און גליק וואָס וועט אויפגיין פאַרן גאַנצן פוילישן פאָלק, וועט שיינען אויך פאַר אונז. און אַזוי האָבן געטענהט אויך די יידן אין אַמאָליקן רוסלאַנד, אַזוי פילן היינט די יידן אין גאַנץ אייראָפּע און זיי האָבן זיך נישט גענאַרט אין חשבון: אַפילו היינט, ווען מיליאָנען יידן געפינען זיך אונטער היטלערס ממשלה, אונטער אַ מאַכט, וואָס וואָלט נאָר באַלוינט פאַר אויסשחטן די יידן, — דראָט די יידישע מאַסן אין אייראָפּע די קלענסטע געפאַר מצד דער אַרומיקער באַפעלקערונג. די יידן פילן זיך מיט זייערע שכנים, צווישן וועלכע זיי לעבן, ווי ברידער אין צער און ברידער אין האָפנונג — אומעטום, מיטן אויסנאַם פון פאַלעסטינע.

צי וואָלטן אויך די פאַלעסטינער יידן געקאָנט און געוואָלט היינט פאַרבלייבן אויג אויף אויג מיט דער אָרטיקער באַפעלקערונג?

צי קאָנען אויך די פאַלעסטינער יידן היינט טענהן: זאָל נאָר דאָס לאַנד ווערן פריי, און אונז וועט שוין קיין שום בייז ניט געשען?

צום באַדויערן, נישט. און אין דעם באַשטייט די גרויסע טראַגעדיע פון דעם האַלבן מיליאָן יידן אין פאַלעסטינע. אַ טראַגעדיע, וואָס האָט ווירקלעך נישט קיין גלייכן צו זיך אין לעבן פון אַלע אַנדערע יידישע קיבוצים. דאָס איז די שווערסטע טראַגעדיע, וואָס קאָן געמאָלט זיין.

„זיכערהייט אויפן ווולקאַן".

נישט איין ייד, וואָס איז באַזאָרגט וועגן גורל און זיכערהייט פונם האַלבן מיליאָן יידישע נפשות, וואָס לעבן אין פאַלעסטינע שטענדיק ווי אויף אַ ווולקאַן, קאָן טראַכטן: אפשר קאָן אַזאַ אַרמיי „באַזירט אויף פאַלעסטינע", ווי די ציוניסטן פאָדערן, טאַקע לייזן די פראַגע פון זיכערהייט פאַר די פאַלעסטינער יידן?

און די ציוניסטן רעדן טאקע וועגן דעם אמאָל אָפן אמאָל פאַר־שטעלט; די מער פאַראַנטוואָרטלעכע ציוניסטן מאַכן וועגן דעם קאַ־פּולע אָנצוהערענישן פון דעם מין, אַז די „אַראַבער אימפּאָנירט כּוח" (אין אַן אַרטיקל פון בן־גוריון). די היציקערע, איבערהויפּט צווישן די רעוויזיאָניסטן, קלימפּערן אָפן מיט געוועד און זיי רעדן און שרייען, אַז אַ יידישע אַרמיי איז נויטיק אין פּאַלעסטינע סיי איצטער, סיי נאָכן קריג.

ס'איז לייכט צו באַווייזן וויפל פאַרברעכערישער לייכטזין טאַקע בנוגע דעם שיקזאַל פון די יידן, וואָס לעבן אין פּאַלעסטינע, שטעקט אין די אַלע רייד און אָנצוהערענישן. אויפן שמאָלן שטח פון פּאַ־לעסטינע לעבן ביי אַ האַלבן מיליאָן יידן און איבער אַ מיליאָן אַראַ־בער. פּאַלעסטינע איז אַרומגערינגלט מיט אַראַבישע לענדער וואו עס לעבן נאָך העכער 30 מיליאָן אַראַבער.

די אַראַבער אין פּאַלעסטינע זיינען אַ מערהייט, און זיי ווילן נישט ווערן אַ מינדערהייט. זיי מיינען, אַז אַ יידישע אַרמיי איז גע־ווענדט קעגן זיי, און אַז איר ציל וועט זיין העלפן פאַרוואַנדלען פּאַ־לעסטינע אין אַ יידישע מלוכה, וואו די היינטיקע יידישע מינדער־הייט זאָל ווערן דער באַלעבאָס. און די אַראַבער וואָלטן אויפגענומען דאָס אויפשטעלן אַ יידישע אַרמיי אין פּאַלעסטינע, ווי אַ קריגס־דער־קלערונג קעגן זיי.

דאָס איז די סיבה פאַר וואָס ענגלאַנד האָט צוריקגעצויגן דעם צוזאָג צו שאַפן יידישע לעגיאָנען. מען קאָן מסכּים זיין מיט די ציו־ניסטן, אַז ענגלאַנד האָט פאַרדעקנדיק זיך דערביי מיט פאַרשידענע פּוילע תּירוצים, ווי מאַנגל אין געוועד, געהאַנדלט זייער נישט אויפ־ריכטיק. נישט אונזער ציל איז צו פאַרטיידיקן די ענגלישע קאָלאָניאַל־פּאָליטיק, פאַר וועלכער די וועלט־דעמאָקראַטיעס צאָלן היינט אַזאַ טייערן און בלוטיקן פּרייז. פּונקט אַזוי נישט אויפריכטיק, ווי דער היינטיקער אָפּזאָג, זיינען מסתּמא געווען די פריערדיקע צו־זאָגן. אין ענגלישן קאָלאָניאַל־מיניסטעריום זיינען נאָך מסתּמא פאַראַן געגנוג באַאַמטע פון דער אַלטער שול, וואָס האַלטן, אַז די העכסטע חכמה פון רעגירן איבער אַ פרעמד לאַנד באַשטייט אין טיילן מיט אַ ברייטער האַנט צוזאָגן און פאַרשפּרעכנס צו פאַרשידענע רעליגיעזע און נאַציאָנאַלע גרופּן, קיין מאָל גאָר נישט מקיים זיין און קיין מאָל ענדגילטיק נישט אָפּזאָגן, כּדי צו האַלטן די פאַרשידענע גרופּן גע־שפּאַנט און אויפגערייצט איינע קעגן די אַנדערע. עס איז אָבער אַ סוד

פאר גאנץ בראַד, אַז די איינציקע סיבה, פאַר וואָס ענגלאַנד זאָגט איצט אָפּ די יידישע אַרמיי, איז, ווייל זי וויל נישט היינט, אין אָט דער ביטערער צייט, צופיל צערייצן און אָפּשטויסן די אַראַבער. אפילו צווישן די ציוניסטן לייקנט קיינער נישט, אַז אַ יידישע אַרמיי וואָלט צערייצט די אַראַבער. אין זיינע דעראינערונגען פון אַמאָליקן יידישן לעגיאָן, האָט זשאַבאָטינסקי מודה געווען, אַז יידישע זעלנער געהערן צו די זאַכן, וואָס אָן שום ספק רייצן זיי די אַראַבער. נאָר ער האָט געפונען אַ טרייסט, אַז „אַ צומיש פון ביטערער צערייצונג איז פאַראַן אין יעדער רפואה". אויך די ציוניסטן פון אַלע אַנדערע ריכטונגען נעמען אָן פאַר באַוויזן, אַז אַ יידישע אַרמיי וואָלט אויפגערייצט די אַראַבער, אָבער זיי פאַרלאַנגען פון ענגלאַנד נישט צו „אַפּיזן" די אַראַבער.

וועגן דעם, צי מען דאַרף יאָ, אָדער מען דאַרף נישט „אַפּיזן" די אַראַבער וועלן מיר ריידן ווייטער. וויכטיק איז, אַז קיינער צווייפלט נישט, אַז די יידישע אַרמיי וואָלט געררייצט די אַראַבער. אַז די אַראַ־בער וואָלטן — גערעכט צו אומגערעכט — דאָס באַטראַכט ווי אַ דערקלערונג פון קריג. ווער עס שטיצט די פאָדערונג פון אַ יידישער אַרמיי, דאַרף זיך פאַרטראַכטן, צי ער איז גרייט צו טון עפּעס אַזוינס, וואָס ווערט אויסגעטייטשט פון דער מערהייט פון דער באַפעלקערונג אין פאַלעסטינע, ווי אַ דערקלערונג פון קריג לגבי איר. און ער דאַרף זיך פאַרטראַכטן צי אַזאַ אַקט פאַרגרעסערט אָדער פאַרקלענערט די זיכערהייט פון די יידן אין פאַלעסטינע.

גלויבט מען, אַז נאָך דעם ווי דער קריג וועט זיך ענדיקן, דאַרף זיך אָנהייבן אַ יידיש־אַראַבישע מלחמה און אַז די 17 מיליאָן יידן אין גאָר דער וועלט דאַרפן אַרויסטרעטן אין קריג קעגן די 30 מיליאָן אַראַבער פון נאָענטן מזרח אין קאַמף פאַר פאַלעסטינע, דעמאָלט דאַרף מען גרייטן די „רפואה", וואָס האָט אַ „צעמיש פון ביטערער ריי־צונג", — דאַרף מען גרייטן אַרמייען. די יידן וועלן גרייטן אַן אַרמיי, און די אַראַבער וואָס וועלן טון?

לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז די ציוניסטן האָבן אויסגעפירט: מען האָט געשאַפן אַ יידישע אַרמיי, באַזירט אויף פאַלעסטינע. אָבער דאָרטן וואָלט זיך גלייכצייטיק געשאַפן אויך אַן אַראַבישע אַרמיי. קעגן דער יידישער אַרמיי וואָלט געשטאַנען אַן אַראַבישע, — און דאָס איז אַן אַטמאָספער וואָס איז אָנגעלאָדן מיט שׂנאה און אויפ־רייס־שטאָפן. מער ווי דאָס פעלט שוין טאַקע היינט נישט דעם יידישן אינזל אין דעם צעבושעוועטן ארום אַראַבישן ים!

עס איז פאראן אן עצה

קאָן מען פרעגן: אויב די יידן אין פּאַלעסטינע זיינען היינט מער באַדראָט ווי ערגעץ וואו אנדערש, און אויב מען האַלט, אז אַ יידישע אַרמיי וועט זייער לאַגע מאַכן נאָך שווערער און נאָך מער אומזיכער, מוז מען דאָך אָנווייזן עפּעס אַן אַנדערע עצה פאַר זיי. מען קאָן דאָך נישט לאָזן אויף הפקר אַ ישוב מיט אַ האַלבן מיליאָן נפשות.

און ריכטיק, אַן עצה מוז מען געפינען. און אַן עצה איז דאָ. אויב מיר האָבן געשריבן, אַז די פּאַלעסטינער יידן האָבן נישט קיין האָפנונג און קיין מאָרגן, איז דאָס צוליב די אומשטענדן, אין וועלכע זיי לעבן היינט. און מען מוז האָבן מוט צו ענדערן די אומשטענדן.

קוקט זיך צו צו דער אַנטוויקלונג פון די יידיש־אַראַבישע פאַר־העלטענישן. זיי זיינען נישט אַלע מאָל געווען אַזעלכע ווי היינט און זיי מוזן נישט זיין אַזעלכע ווי היינט. געווען צייטן ווען יידן האָבן מיט אַראַבער זיך פרידלעך איינגעלעבט. געווען צייטן ווען זיי האָבן געהאַט צווישן די אַראַבער נישט בלויז שונאים.

אָבער שוין אין 1929 האָבן די ענגלישע שליחים שאָו און סימפּסאָן פעסטגעשטעלט, אַז א ל ע אַראַבער זיינען ווי איין מענטש קעגן די יידן. שאָום קאָמיסיע שטעלט פעסט אי ן1929, אַז די אַראַבער האָבן פיינט געקראָגן די יידן, ווייל זיי באַטראַכטן זיי ווי אַ שטערונג אויפן וועג פון דער אַראַבישער אומאָפּ־הענגיקייט און אָט די געפילן פון שנאה זיינען פון יאָר צו יאָר געוואַקסן און געפירט צו אַלץ מער טרויעריקע געשעענישן.

די ענגלישע קעניגלעכע קאָמיסיע (פּיל־קאָמיסיע), וואָס האָט נאָכן אויסברוך פון די אומרוען אין 1936, געפאָרשט זייערע סיבות, שרייבט אין איר באַריכט פון יולי 1937:

„מיר האָבן דערוואַרט צו טרעפן צוויי נאַציעס קעמפנדיק אין שויס פון איין מלוכה, אָבער מיר האָבן נישט דערוואַרט צו געפינען אַזאַ טיפן תהום צווישן זיי און אַזעלכע שוועריקייטן צו שאַפן אַ בריק".

„דער קאָנפליקט — זאָגט זיך אין זעלבן באַריכט אין אַ צווייט אָרט וואַקסט בסדר און מיט מער ביטערניש . . . אין די פריערדיקע יאָרן האָבן זיך די אומרוען נישט פאַרשפּרייט צווישן די פעלאַכן. היינט איז דאָס אַן אַ ל ג ע מ יי נ ע זאַך. די ערשטע דריי מאָל זיינען די אומרוען געווענדעט נאָר קעגן יידן. די לעצטע צוויי שוין אויך קעגן ענגלאַנד. און די אינטענסיוויטעט וועט שטייגן".

אין משך פון יאָרן צוזאַמענלעבן איז צווישן די יידן און די אַראַבער אין פּאַלעסטינע אויסגעוואַקסן אַ וואַנט. די אומרועָן האָבן אַרומגענומען אַ ל ע שיכטן פון דער אַראַבישער באַפעלקערונג. די ענגלענדער האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאַר הילפלאָז צו באַהערשן די לאַגע. דער ענגלישער כּוח האָט נישט געווירקט. די ענגלישע פאָרשונגס־קאָמיסיעס זיינען געצוווּנגען געווען צו דערקלערן, אַז אין די היינטיקע באַדינגונגען פון מאַנדאַט זיינען נישטאָ קיין שום אויסזיכטן איינצופירן רו און אָרדנונג אין פּאַלעסטינע.

די פּאָגראָמען קעגן יידן אין פּאַלעסטינע האָבן נאַטירלעך און מיט רעכט, פּונקט אַזוי ווי אַלע אַנדערע פּאָגראָמען אומעטום, געוועקט צאָרן און געפילן פון עמפּערונג קעגן די פּאָגראָמשטשיקעס און וואַרעמען מיטגעפיל צו די קרבנות פון די פּאָגראָמען. אָבער די לאַגע פון די יידן אין פּאַלעסטינע איז צום באַדויערן בעת די פּאָגראָמען געווען שווערער ווי אַנדערשוווּ אין אַן ענלעכער לאַגע. דאָ, — ווי אומעטום בשעת פּאָגראָמען, — האָבן די יידן געשאַפן אַ זעלבסטשוץ קעגן די גרויזאַמע איבערפאַלן. אָבער אין זעלבסטשוץ קעגן די פּאָגראָמען זיינען סיי אין אַמאָליקן רוסלאַנד, סיי אין פּוילן געווען טעטיק אויך רוסישע און פּוילישע אַרבעטער און אינטעליגענטן. דאָס איז געווען מעגלעך, ווייל אין דער זעלבער צייט ווען די זעלבסטשוץ־גרופּן האָבן געקעמפּט קעגן די פּאָגראָמשטשיקעס, האָבן אָבער גלייכצייטיק ברייטע קרייזן פון דער יידישער געזעלשאַפט זיך מיטבאַטייליקט אין קאַמף פאַר אַלעמענס פרייהייט אין לאַנד, און פאַר אַן אָרדנונג, וואו פינסטערע חיהשע עלעמענטן זאָלן מער נישט קאָנען אויסגענוצט ווערן פאַר בלוטיקע מעשׂים, וואָס זיינען נויטיק בלויז דעם אונטערדריקונגס־רעזשים. אויך אין צאַרישן רוסלאַנד פלעגן אָפט פינסטערע, אויפגעהעצטע פּויערים, אויסלאָדן זייער חיהשע אינסטינקטן קעגן יידן. אָבער זייער אומצופרידנהייט פלעגט געלינגען ביי אַנדערע אומשטענדן צו פאַרווענדן פאַר רעוואָלוציאָנערע צילן. און דאַן פלעגן זיי קוקן אויף די יידישע מאַסן ווי אויף זייערע פאַרבינדעטע. די יידן אין פּאַלעסטינע זיינען געבליבן איינע אַליין, ווייל דער ציוניזם האָט זיך לכתחילה געשטעלט אין אַ פּאָזיציע נישט פון אַ פאַרבינדעטן פון די אַראַבישע מאַסן, וואָס קעמפן פאַר זייער אומאָפּהענגיקייט, נאָר פון זייערן אַ קעגנער. אָט די לאַגע מוז געענדערט ווערן, און ווען דאָס געשען וועט די ברייטע אַראַבישע מאַסע לייכט קאָנען באַגרייפן, אַז די העצע צו בלוטיקע מעשׂים קעגן אַ צווייטן טייל פון דער באַפעלקערונג איז אַן אומגליק אַפילו אויך פאַר איר פרייהייטס־קאַמף.

און, פאַרקערט, וואָס מער די ציוניסטן טרומייטערן, אַז זיי ווילן שאַפן אַ יידישע מערהייט אין פּאַלעסטינע מיט אַ יידישער מלוכה, וואו די היינטיקע מערהייט פון דער באַפעלקערונג זאָל ווערן אַ מינדערהייט און זאָלן בלייבן ווי אונטערטאַנען פון אַ יידישער מדינה, וואָס מער די ציוניסטן שטעלן זיך אַנטקעגן די פאָרשלאָגן פון אַ זעלבסט־פאַרוואַלטונג פון לאַנד, — אַלץ מער צערייצט ווערן די אַראַבער און אַלץ אַ בעסערן באָדן געפינט צווישן זיי די בלוטיקע העצע.

אָבער יידן און אַראַבער קאָנען פאַקטיש נאָך אַמאָל פרידלעך לעבן צוזאַמען אין אַ באַפרייטן פּאַלעסטינע, אָדער אין אַ פרייער פעדעראַציע פון לענדער אין נאָענטן מזרח. דאָס זאָל קאָנען געשען — וועט מוזן פריער באַזייטיקט ווערן דער גרעסטער שטיין אין וועג צו אַזאַ פרידלעך צוזאַמענלעבן: די אידעע, אַז דער באַלעבאָס פון לאַנד איז די יידישע מינדערהייט. און אין די אינטערעסן פון יידישן ישוב דאַרף מען זאָגן: הלואי זאָל דאָס געשען וואָס פריער!

ניכטערנע וואָרנונגען און ווירקלעכקייט

די ציוניסטן מאַכן זיך איצט אַ לייכט לעבן, צוּוואַרפנדיק דעם גאַנצן בלוטיקן פּאַלעסטינער פעקל היטלערן מיט מוסאָליניִן. זיי זאָלן דאָס האָבן אויפגעהעצט די אַראַבער קעגן די יידן. און אויב מען וויל זיין קעמפעריש קעגן פאַשיזם, טאָר מען דעריבער נישט זיין נאָכגיביק לגבי די אַראַבער.

וואַרשיינלעך האָט דער פאַשיזם טאַקע געהאַט אַ האַנט אין די פּאַלעסטינער אומרוען. היטלער און מוסאָליני האָבן געקאָנט אָפּקויפן דעם מופטי און נאָך אַביסל מענטשן זיינע, און געבן זיי מאָרד־מכשירים אין האַנט. אָבער די אַראַבער זיינען אַ פאָלק מיט פּאַרטייען, געזעלשאַפטלעכער דיפערענצירונג און מען טאָר נישט אַלץ אַרויפוואַרפן אויף היטלערן, אויב דאָס גאַנצע אַראַבישע פאָלק ווי איין מענטש איז געשטימט קעגנעריש צום יידישן ישוב. און די ציוניסטן אַליין זיינען בפירוש נישט אויפריכטיק, ווען זיי שטעלן פאָר דעם אַראַבישן אויפברויז אין פּאַלעסטינע אויסשליסלעך ווי אַ קינד פון פאַשיזם.

מיר האָבן צענדליקער באַוויזן, אַז ווען דער פאַשיזם האָט זיך נאָך קיינעם אין דער וועלט נישט געחלומט, האָבן די ציוניסטן גוט

געוווּסט, אַז זייערע מלוכה־אַספּיראַציעס זיינען אַן אַרויספאָדערונג לגבי די אַראַבער, אַז זיי קאָנען אַרויסרופן בלויז אַ געפיל פון מרידה און רעוואָלט צווישן די אַראַבישע מאַסן.

נעמט, למשל, ווי אַזוי דער ציוניסטישער פירער ווייצמאַן האָט אין 1919 פּאָלעמיזירט מיט די מער אומגעדולדיקע צווישן די ציוניסטן וואָס האָבן געפאָדערט שוין דעמאָלט אַ יידישע מלוכה. אויף אַ ציוניסטישער קאָנפערענץ אין לאָנדאָן, דעם 26־טן נאָוועמבער 1919, האָט ער געזאָגט:

„פאַרטראַכט זיך וועגן די אַראַבער. מען וועט זיי זאָגן, אַז אַט זיינען די יידן, וואָס ווילן אויפשטעלן אַ יידישע מלוכה. איבער אייך וועט דאָמינירן אַ קליינע מינדערהייט. וואָס וועלן די יידן טאָן שפּעטער? זיי וועלן צונעמען אייער לאַנד”.

„איך זאָג נישט און איך וויל נישט זאָגן, אַז מיר גייען באַזייטיקן 700 טויזנט אַראַבער פון לאַנד. איך מיין נישט, אַז דאָס איז נויטיק. איך מיין, אַז דאָס איז אומרעכט. איך ווייס, אַז דאָס איז נישט פּאָ-ליטיש. לייכט צו זאָגן: איר, אַראַבער, גייט אַוועק. לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז זיי וועלן נישט אַוועקגיין?”

„עס וואָלט געווען זייער אַ לייכטע זאַך צו קומען און פאָדערן אַ יידישע מלוכה. לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז מיר האָבן געפאָדערט און באַפרידיקט אַביסל פייער-שלינגער. וועלן מיר דאָס קריגן?”

„אָבער לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז אַ נס איז געשען און מיר האָבן געקראָגן פּאַלעסטינע אַזוי אינגאַנצן מיט האַק און פּאַק, און די 700 טויזנט אַראַבער וואָלטן אָנגעהויבן אַ רעוואָלט. אָנשטאָט אויסגעבן געלט אויף באַוואַסערונגס-אַרבעטן, וואָלט איר גע-דאַרפט דערטרינקען אייער געלט אין אויפשטעלן אַרמייען. דעמאָלט וואָלט איך געווען אַ בעלן צו הערן די רעדעס”.

(ציטירט לויטן סטענאָגראַפישן טעקסט פון דער רעדע, אַרויסגעגעבן דורך דער ענגלישער ציוניסטישער פעדעראַציע אין לאָנדאָן.)

אַזוי האָט ווייצמאַן גערעדט אין 1919. מיר זעען, אַז שוין דעמאָלט, ווען היטלער איז געווען אַן אומבאַקאַנטער יעפרייטאָר, און דער פאַשיזם איז נאָך נישט געווען אַפילו אין די וויקעלעך — דעמאָלט האָט מען שוין אין די רייען פון ציוניזם גוט געוווּסט, אַז דער לאָזונג „יידישע מלוכה” שמעקט מיט פּולווער, מיט אַרמייען און

מ י ט . . . א ר א ב י ש ן ר ע ו ו א ל ט. און ווען די ציוניסטן האָבן שפּעטער, נישט געקוקט אויף אַלע ניכטערע וואָרנונגען, געפּאָלגט זייער אייגענע „פייער־שלינגער”, האָבן זיי געוווּסט אויף וואָס זיי גייען. זיי האָבן זיך געטרייסט, אַז זיי האָבן הינטער זיך שטאַרקע פּלייצעס — די ענגלישע זעלנער. יאָרנלאַנג האָבן שפּעטער די ציוניסטן געקלימפּערט מיט . . . ענגליש געווער. און ווייצמאַן אַליין איז שפּעטער פּיל מאָל נישט בייגעשטאַנען דעם נסיון און ער איז געגאַנגען און האָט געפירט די ציוניסטישע באַוועגונג אויף וועגן, קעגן וועלכע ער אַליין צוזאַמען מיט אַנדערע ניכטערע ציוניסטישע פּאָליטיקער האָבן לכתחילה געוואָרנט. ווייסן דען דאָס אַלץ נישט די ציוניסטן ?

די בעריׂשע טובות.

יאָרן לאַנג האָט זיך אין פּאַלעסטינע געזאַמלט ברענשטאָף, און די ציוניסטן זיינען אַרומגעגאַנגען מיט אָנגעצונדענע קנויטן. זיי האָבן ביטער געקעמפט קעגן איינפירן אין לאַנד אַ געזעצגעבערישן ראַט פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג. זיי האָבן נישט דערלאָזט, אַז עס זאָל קומען צום וואָרט די אַראַבישע מערהייט, זיי האָבן גערעדט וועגן טראַנספערירן אַראַבער פון לאַנד.

פאַר דער פּיל־קאָמיסיע האָט איינער פון די „פייער־שלינגער”, דער נישט לאַנג פאַרשטאָרבענער רעוויזיאָניסטישער פירער זשאַבאָטינסקי אין זיין עדות־זאָגן געמאַכט פּאַרוואָרפן, הלמאי מען באַהאַנדלט די פּאַלעסטינער „קאָלאָניע” אַנדערש ווי קעניא. דאָס הייסט אַנדערש גערעדט — אַרויסגערוקט אַ פאָדערונג, אַז מען זאָל באַהאַנדלען די אַראַבער ווי אַ פאַרשקלאַפטע רעכטלאָזע מאַסע.

און מען האָט געקלימפּערט נישט נאָר מיט ענגליש געווער. אויף די ניו־יאָרקער צייטונגס־שטעלן („סטענדס”) טרעפט מען נאָך היינט אַ ביכל „אונזער קאַמף פאַר גאַנץ ארץ ישׂראל”, אַרויסגעגעבן אין 1938 פון איינעם שמואל מעדוויעד, וואו דער מחבר רימט די נייע ציוניסטישע יוגנט דערפאַר, וואָס זי „האָט זיך געשאַפן אַ נייעם ציוניסטישן גאָט” און האָט געוואָרפן אַ לאָזונג אין דער יידישער גאַס: „ארץ ישׂראל פאַר אַ יידישע מלוכה מוז דורך א ו נ ז דערגאָבערט ווערן, אפילו מיט געווער אין האַנט”. וואָלט דאָס געווען

בלויז פלוידעריי פון א ניו־יארקער צעהיצטן יונגנמאן, וואלט נישט געלוינט אויף דעם צו לייגן די מינדסטע אכט. אבער די זעלבע אומפאראנטווארטלעכע טענער האבן געקלונגען בכל תפוצות ישראל. אומעטום האבן ציוניסטישע יידן געקלימפערט מיט געווער און פארשידענע גרויסע און קליינע מעדוויעדס האבן נישט אויפגעהערט צו טון דעם יידישן ישוב אין פאלעסטינע זייערע בערישע טובות.

נאך דעם אלעמען האט זיך אין פאלעסטינע געשאפן די היינטיקע לאגע. נאך ערנסטער וועט זיין די לאגע נאכן קריג. די ענגלענדער האבן נאך פארן קריג דערקלערט, אז זיי זעען נישט קיין באדינגונגען, ווי אזוי אויסצופירן דעם מאנדאט. און אפילו בלינדע זעען שוין היינט, אז דער קריג מוז פירן צו זעלבשטענדיקייט פון אינדיע, אראביע, פון גאנצן נאענטן מזרח. די אלטע ענגלישע קאלאניאלע פאליטיק האט באנקראטירט. אין פייער פון קריג שמידט זיך א נייע ענגלישע טאקטיק: מען גרייט זיך ווי ווייט מעגלעך צו באפרידיקן די אספיראציעס פון די פעלקער, וואס שטרעבן צו אומאפהענגיקייט.

דער מאנדאט איבער פאלעסטינע וועט נישט קאנען איינגעהאלטן ווערן, און פאלעסטינע אן ענגלישן מאנדאט, באדייט פאלעסטינער יידישער ישוב אן דער שוץ פון ענגלישן געווער. די יידן אין פאלעסטינע וועלן פארבלייבן אליין אויג אויף אויג מיט די אראבער. און בלייבן זיי אויף זייער ביז־איצטיקער פאזיציע פון ציוניזם, פון א יידישער מלוכה, פון א מינדערהייט וואס מוז ווערן א מערהייט, פארבלייבן זיי אין דער טראגישער לאגע, אין וועלכער זיי געפינען זיך היינט: אן פערספעקטיוו, אן א מארגן, אליין צווישן כוואליעס פון צעבושעוועטן האס, אן פארבינדעטע צווישן דער ארטיקער באפעלקערונג, און א יידישע ארמיי איז אין דעם פאל בלויז בוימאייל אויפן פייער.

און דער איינציקער אויסוועג פאר די פאלעסטינער יידן איז: מוטיק איבעררייסן מיטן ציוניסטישן נעכטן. שלום מיט די אראבער — דאס איז די איינציקע האפנונג און ליכט־שטראל וואס בלייבט פאר די פאלעסטינער יידן.

און וואס גיכער דער שלום וועט קומען, אלץ בעסער וועט זיין. „א יידישע ארמיי באזירט אויף פאלעסטינע", — באדייט צונישט מאכן אלע אזעלכע פרוון פון שלום.

„שאַנד” פון דער און אינטערעסאַנט: צי זיינען די פּאַלעסטינער
פּאַלעסטינער יידן אַליין אויך אַזוי שטאַרק באַגייסטערט פאַרן
יידישער יוגנט? געדאַנק פון אַ יידישער אַרמיי, אַזוי ווי די ציו־
ניסטן אין אַמעריקע? פון די קאַרגע ידיעות, וואָס
גרייכן היינט אַהער פון פּאַלעסטינע, זעט מען נישט, אַז דאָרטן זאָל מען אַזוי שטאַרק רודערן מיט דער יידישער אַרמיי, ווי דאָ אין ניו־יאָרק. אין אָנהייב פון קריג האָט, לויט די ציוניסטישע ידיעות, די יידישע אַגענץ אין פּאַלעסטינע פאַררעגיסטרירט ביי 130 טויזנט מענער און פרויען אין עלטער פון 18 ביז 50 יאָר, פעאיקע צו מי־ליטער־דינסט. אָנהייב פאַריקן האַרבסט — נאָך איידער ענגלאַנד האָט צוריקגעצויגן איר פריערדיקן צוזאָג צו שאַפן יידישע לעגיאָנען — האָט מען פון צווישן די פאַררעגיסטרירטע 130 טויזנט גענומען ווער־בירן וואָלונטירן אין דער אַרמיי... קלאָר, אַז מען האָט דעמאָלט געהאַט אין זינען, אַז די וואָלונטירן זאָלן בילדן דעם קערן פון דער יידישער אַרמיי. אָבער מיט גרויס פאַרדרוס און אויפרעגונג האָבן די ציוניסטישע פירער אין פּאַלעסטינע פעסטגעשטעלט, אַז פון די פאַררעגיסטרירטע 130 טויזנט האָבן וואָלונטירט בלויז... 6 פּראָ־צענט.

דער פּ. צ.שער „דבר” איז דעמאָלט אַרויסגעטראָטן מיט ביטערע שטראָף־רייד קעגן דער „ליידיק־גייערישער יוגנט”. דער „דבר” האָט דערביי אָנגעוויזן, אַז אַחוץ די, וואָס האָבן זיך געמאָלדן פאַר וואָלונ־טירן, זיינען פאַראַן נאָך פיל יוגנטלעכע אין וואָלונטיר־עלטער, וואָס מאַכן פול די קינאָס, די קאַפעס און פאַרגניגן־הייזער, די טראָטואַרן און שפּיל־פּלעצער. „זיי דעמאָנסטרירן אונזער שאַנד” — האָט זיך געבייזערט דער „דבר”.

און דער פירער פון די פּאַלעסטינער יידישע לאַנדווירטן סמי־לאַנסקי האָט זיך געקלאָגט: ... „דער ווילן צו וואָלונטירן ווערט מעגלעך נאָר אין אַ באַשטימטער אַטמאָספער פון התלהבות און זעלבסטפאַרגעסנהייט. אַזאַ אַטמאָספער האָבן אונזערע פאַר־שטייער נישט פאַרשטאַנען צו שאַפן” ... „וואו עס פעלט התלהבות — שרייבט ער ווייטער — געפינט מען שוין אַ היתר פאַר זיך נישט צו וואָלונטירן”.

אין דער דאָזיקער שטימונג פון „מאַנגל פון התלהבות" האָט מען קאָנטיק געפּרוּווט אָנווענדן דרוק־מיטלען לגבי דער יידישער יוגנט; ווייל פּונקט אין דערזעלבער צייט איז דער פירער פון „ברית־שלום" (אַן אָרגאַניזאַציע, וואָס איר ציל איז פאַרשטענדיקן זיך מיט די אַראַבער), דער פאַרוואַלטער פון ירושלימער אוניווערזיטעט ד"ר מאַגנעס, אַרויסגעטראָטן מיט אַ שאַרפן אויפרוף קעגן אַ באַזונדערער יידישער רעקרוטירונג. אין אויפרוף האָט ער געשריבן:

„לויט מיין מיינונג איז פליכט־רעקרוטירונג דורך דער רעגירונג דער ריכטיקער וועג, — דער דעמאָקראַטישער. אָבער כּל זמן קיין פליכט־רעקרוטירונג דורך דער רעגירונג איז נישטאָ, וויל איך האָפן, אַז קיין אַנדערע וועלן נישט פּרוּוון זיך באַנוצן מיט צוואַנג־מיטלען קעגן דער יידישער יוגנט".

אַלגעמיינע פליכט־רעקרוטירונג דאָס איז אַן אַרמיי פון דער גאַנצער באַפעלקערונג פון לאַנד, — פון יידן און אַראַבער. וואָלונטירונג נאָר פון יידן מיט צוואַנג־מיטלען פון דער יידישער אַגענץ — דאָס האָט געזאָלט זיין דער אָנהייב פון אַ יידישער אַרמיי. און אויב די יידישע יוגנט אין פאַלעסטינע האָט, לויטן אויסדרוק פון די ציוניסטן, נישט אַרויסגעוויזן קיין התלהבות פאַר אָט דער וואָלונטירונג, האָט זי זיך, גלויבן מיר, נישט „באַדעקט מיט שאַנד", אַזוי ווי דאָס וויל האָבן דער „דבר". די יידישע יוגנט אין פאַלעסטינע איז מסתּמא נישט ווייניקער אידעאַליסטיש און איז פּעאיק אויף נישט קיין קלענערן מסירת־נפש, ווי די יידישע יוגנט אין אַנדערע לענדער. אָבער דאָס איז העכסט כאַראַקטעריסטיש, וואָס דווקא יענער טייל פון דער יידישער יוגנט, וואָס טראָגט אויס אויף זיך די הויפּט אַרבעט פאַרן ציוניסטישן אידעאַל, — זי איז אין דער מערהייט נישט באַגייסטערט פאַר דער יידישער אַרמיי. עס האָבן אמת, אונטער דעם געשאַפענעם דרוק, שפּעטער „וואָלונטירט" אין פאַלעס־טינע נאָך עטלעכע טויזנט יידישע יונגעלייט, אָבער ציוניסטישע ציי־טונגען פון אַלע ריכטונגען אין פאַלעסטינע האָבן נישט אויפ־געהערט פעסטצושטעלן, אַז פאַר דער מאָביליזאַציע פעלט באַ־גייסטערונג. דאָס איז אָבער נישט קיין צופאַל: דאָס באַווייזט, אַז די יידישע מאַסן אין פאַלעסטינע אין זייער מערהייט פילן, אַז אַ יידישע אַרמיי אין פאַלעסטינע באַדייט אָנצינדן אַ קנויט צווישן פולווער־פעסער, און זיי ווילן נישט זיין קיין אונטערצינדער פון זייער אייגענער היים.

וועגן „אפּיזעריי"

איינער פון די אָנגעזעענסטע ציוניסטישע פירער אין ענגלאַנד, פּראָפעסאָר נאָרמאַן בענטוויטש, האָט אָנהייב פעברואַר היי יאָר גערעדט דורך ראַדיאָ קיין אַמעריקע. אין זיין ראַדיאָ־רעדע האָט דער דאָזיקער ציוניסטישער וויסנשאַפטסמאַן און פּאָכמאַן אין די פּאַלעסטינער פאַרהעלטנישן זיך באַמיט צו געבן צו פאַרשטיין דעם אַמעריקאַנער עולם, אַז ענגלאַנד האָט אין דער פראַגע יידישע אַרמיי ריכטיק געהאַנדלט, און אַז זי האָט אַנדערש ניט געטאָרט האַנדלען.

„דער ענטפער אויף די פראַגע איז אַן איינפאַכער — האָט פּראָפעסאָר בענטוויטש געזאָגט — די באַציאונגען צווישן די אַראַבער, די יידן און די ענגלענדער אין פּאַלעסטינע זיינען נאָך אַלץ זייער דעליקאַטע. די רעגירונג איז דעריבער פאַראַנטוואָרטלעך, אַז קיין זאַך זאָל נישט געטאָן ווערן וואָס קאָן די באַציונגען נאָך מער פאַרשאַרפן. ווי אַ געוועזענער באַאַמטער אין פּאַלעסטינע קען איך פאַרשטיין די שוועריקייטן".

ווי מיר זעען, געפינט מען אפילו צווישן אָנגעזעענע ציוניסטן ניכטערע מענטשן, וואָס זיינען גרייט צו גיסן קאַלט וואַסער אויף די צעהיצטע קעפּ פון די ציוניסטישע אַרמייער.

בענטוויטש שטעלט די פראַגע אָפן: מען קאָן נישט שאַפן קיין יידישע אַרמיי צוליב די דעליקאַטע באַציונגען מיט די אַראַבער.

אויף דעם ענטפערן געוויינטלעך די היציקע אַרמיי־פּרעדיקער מיט צאָרן און געבייזער: יאָ, ריכטיק, אַ יידישע אַרמיי וואָלט טאַקע צערייצט די אַראַבער. אָבער געוואָלט, געשריגן: ווי קאָן מען מיט דעם זיך רעכענען? און מען ליאַרעמט: ענגלאַנד טרייבט שוין ווייטער איר באַנקראָטירטע אַפּיזמענט־פּאָליטיק, זי גייט אַפּיזן די אַראַבער! און דאָ ווערט באַלד געמאַכט אַ האָקוס פּאָקוס, און יעדער קענגער פון אַ יידישער אַרמיי ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ הונדערט פּראָצענטיקן „אַפּיזער", רחמנא לצלן . . .

מוז מען אויף דער פראַגע געבן אַ קלאָרן ענטפער: איז דאָס אַ מ צ ו ה אָדער אַ פ אַ ר ב ר ע כ ן צו „אַפּיזן" די אַראַבער?

לאָמיר נישט מורא האָבן פאַר קיין ווערטער. דער טייטש פון „אַפּיזן" איז באַרואיקן, מילדערן, געפינען אַ פרידלעכן אויסוועג, דורכקומען מיט גוטן. ענגלאַנד האָט אַמאָל צו רעה פון דער גאַנצער מענטשהייט געוואָלט דורכקומען מיט גוטן מיט היטלערן. איז דען זשע צוליב דעם אויף אייביק פּסול געוואָרן דער באַגריף — דורכ־

קומען מיט גוטן? אויב פון פייער זיינען אויסגעבראָכן שריפות, וועלן מענטשן מחמת דעם אויפהערן צו נוצן פייער צום קאָכן? אויב פרידן האָט געבראַכט צום אומגליק, וועלן מענטשן זיך אָפּזאָגן פונם אידעאַל פון פרידן?

מען טאָר נישט אַפּיזן היטלערן און זיינע אַגענטן. און נאַציִשע אַגענטן זיינען פאַראַן אומעטום, און געוויס אויך צווישן די אַראַבער. אָבער צי דאַרפן די ענגלענדער „אַפּיזן" די הינדוסן אין אינדיע און געווינען זיי ווי אַ שותף אין קאַמף קעגן פאַשיזם? צי האָבן די ענגלענדער גוט געטאָן וואָס זיי האָבן יאָרן לאַנג אונטערדריקט און נישט געוואָלט „אַפּיזן" די איינגעבוירענע באַפעלקערונג אין בורמאַ, אַז איצטער איז זיי דאָרטן אויסגעקומען צו קעמפן אַרומגערינגלט מיט בלוטיקע שונאים?

דווקא אין די אינטערעסן פון אַנטי־פאַשיסטישן קאַמף איז דער הייליקער געבאָט פון דער שעה פאַר די פאַרבינדעטע מלוכות צו געווינען אויף זייער זייט אָדער צו „אַפּיזן", אויב איר ווילט, די גאַנצע אָרטיקע באַפעלקערונג פון נאָענטן און וויטן מזרח. הלוואי זאָלן איצטער זיין וואָס מער **א ז ע ל כ ע** אַפּיזערס! אין דער געשיכטע פון זיג איבערן פאַשיזם וועלן אַזעלכע „אַפּיזערס" דערמאָנט ווערן מיט ליוב־געזאַנג.

דער זעלבער בענטוויטש האָט אין זיין דערמאָנטן ראַדיאָ־בראָדקעסט דערקלערט מיט דער גאַנצער וואָגיקייט פון זיין אויטאָריטעט און ווי אַ פאַכמאַן אין די ענינים פון נאָענטן מזרח, אַז „די איבערוויגנדיקע מערהייט אַראַבער זיינען לאָיאַל און קאָאָפּערירן מיט די ענגלישע מיליטערישע כוחות". וואָס זשע זיינען די ענגלענדער מחויב צו טון לגבי אָט דער איבערוויגנדיקער מערהייט אַראַבער: איינהאַלטן מיט זיי גוטע באַציִונגען, צובינדן זיי ענגער צו זיך, אָדער שטויסן זיי דורך לייכטזיניקע מעשים אין לאַגער פון די שונאים?
דער ענטפער איז קלאָר.

ווער וועט באַשיצן דעם נאָענטן מזרח?

„די איבערוויגנדיקע מערהייט אַראַבער זיינען לאָיאַל און קאָאָפּערירן מיט די ענגלישע מיליטערישע כוחות". אָט די פעסטשטעלונג בענטוויטשעס זעט אויס צו זיין ריכטיק. מיטן אָנהייב פון קריג האָבן טאַקע אויפגעהערט די אַראַבישע אומרוען אין פּאַלעסטינע. מען קאָן זיך גרייכלעך פאָרשטעלן, אַז די מערהייט אַראַבער אין פּאַלעסטי־

נע ברענען נישט פון אומגעדולד וואס שנעלער צו פארבייטן די ענגלי־שע הערשאפט אויף די בייטשן, וואס האבן געפייפט איבער עטיאפיע אדער אויף דער שקלאפעריי פון היטלערס „נייער אָרדנונג". די אויפגאבע פון א וויטזיכטיקער אדמיניסטראציע איז נאך מער צו פארטיפן אט די „גרייטקייט צו קאאפערירן" און נישט צו שפייזן די היטלעריש באאיינפלוסטע מינדערהייט, וועלכע איז נישט גרייט צו קאאפערירן, מיט שטאף פאר איר העצע.

און אין דעם, וואס די איבערוויגנדיקע מערהייט אראבער איז לאיאל און איז גרייט צו קאאפערירן מיט די ענגלישע מיליטערישע כוחות ליגט דער ענטפער אויף נאך אן ארגומענט פון די ציוניסטישע „ארמייער":

מען מוז האבן א יידישע ארמיי אויף צו פארטיידיקן פאלעסטינע, סועץ און אלע אנדערע וויכטיקע סטראטעגישע וועגן אין נאענטן מזרח, וווהין עס קאן אין א ליאדע טאג זיך אריבערווארפן דער פלאקער פון קריג. די מפלות אין פאסיפיק האבן באוויזן, ווי שלעכט עס איז, אז אויפן ארט גופא געפינען זיך נישט גענוג באוואפנטע כוחות, וואס זיינען נויטיק צום קאמף. דאס זיינען טענות, וואס זעען אויבנאויף אוים צו זיין גערעכטע, אבער וועלכע זיינען אין גרונט גענומען נישט מער ווערט ווי אלע ביז־איצטיקע ארגומענטן.

די מפלות אין פאסיפיק האבן באוויזן, אז עס איז גוט אין אלע באדראטע פונקטן צו האבן צוגעגרייט גענוג באוואפנטע קרעפטן? אודאי האבן זיי דאס באוויזן. אבער זיי האבן באוויזן נאך עפעס, וואס איז נישט ווייניקער וויכטיק צו געדענקען. די יאפאנער דער־אבערן מיט ארמייען פון צענדליקער טויזנטער — לענדער, וואו עס וווינען צענדליקער מיליאנען! די מפלות אין פאציפיק האבן בא־וויזן, אז ווי איז אין קריג צו יענע הערשער, וואס האבן די באפעל־קערונג קעגן זיך. די אומצופרידענע קאלאניאלע באפעלקערונג איז גרייט צו ווארפן זיך אויפן האלז יעדן טייוול, מעג ער זיין טויזנט מאל ערגער ווי דער, פון וועמען מען וויל פטור ווערן. וויבאלד אזוי איז אויסערגעוויינטלעך וויכטיק, אויב די איבערוויגנדע מערהייט פון דער גרונט־באפעלקערונג אין נאענטן מזרח איז טאקע לאיאל.

און צי וואלט א יידישע ארמיי געמאכט אוממעגלעך, אז אין נאענטן מזרח זאל זיך איבערחזרן, דאס וואס עס איז געשען אויפן

ווייטן מזרח, וואו אויפן אָרט פון קאמף האָבן געפעלט די נויטיקע באוואָפנטע כּוחות? — קיינער פון די ציוניסטן פאָדערט דאָך נישט, אַז יידן זאָלן קריגן אַן אייגענע זעלבשטענדיקע אַרמיי. זיי פאָדערן אַן אַרמיי אונטער ענגלישע קאָמאַנדירן, וואָס זאָל זיין איינגעגלידערט אין די אַלגעמיינע אַרמייען און וואָס זאָל קעמפן אונטער דער אַלגעמיינער אָנפירונג פון די פאַרבינדעטע מלוכות אויף אַלע פראָנטן פון דער וועלט, וואו מען וועט זי באַדאַרפן. איז דאָך קלאָר: וועלן די מיליטערישע שטאָבן פון די אַליאירטע מלוכות באַשטימען, אַז דער פּאַלעסטינע־סועצער פראָנט איז היינט דער וויכטיקסטער, וועלן דאָרטן קעמפן ענגלענדער, אַמעריקאַנער, הינדוסן, אויסטראַליער, ניי־זעלענדער, אַפריקאַנער און צווישן זיי אויך אַראַבער און יידן, אַלץ איינס צי עס וועט עקזיסטירן צי עס וועט ניט עקזיסטירן אַ יידישע אַרמיי. וועלן די אַליאירטע שטאָבן אַנדערש אָפּשאַצן די לאַגע, קאָן דער יידישער אַרמיי, אויב אַזאַ וואָלט עקזיסטירט, אויסקומען צו קעמפן אין אינדיע און אויסטראַליע, אין ניי־זעלאַנד, ניי־גווינעיע, און דאָס שאַפן זי וואָלט גאָר נישט געענדערט צום בעסערן די סטראַטעגישע לאַגע פון נאָענטן מזרח. דאַקעגן וואָלט זי זיך שוין אָן יעדן ספק גענדערט צום ערגערן, צוליב דער פריער דערמאָנטער „רפואה" מיטן ביטערן בייטעם", וואָס מען וואָלט איינגעגעבן די אַראַבער.

פאַר וועמען די יידישע אַרמיי איז יאָ נויטיק

און שטעלט מען זיך נאָך דעם די פראַגע: צי איז די יידישע אַרמיי נויטיק צוליב די אַלגעמיינע אינטערעסן פון אַנטי־פאַשיסטישן קאַמף? מוז מען ענטפערן:

— ניין! אַזאַ אַרמיי וואָלט געקאָנט, פאַרקערט, שאַפן איבעריק בייז בלוט אין נאָענטן מזרח צום שאָדן פון די דעמאָקראַטיעס און מיט נוצן פאַר היטלערן.

צי איז די יידישע אַרמיי נויטיק צוליב די אינטערעסן פון ענגלאַנד?

ניין, זי וואָלט בלויז שווערער געמאַכט די אַזוי אויך נישט לייכטע פּאָזיציעס פון ענגלאַנד אין אַזיע.

איז די יידישע אַרמיי נויטיק פאַרן פּאַלעסטינער יידישן ישוב?

ניין, די לאגע פון ישוב, וואָס געפינט זיך אזוי ווי אויף א ווולקאַן, וואָלט געוואָרן נאָך אומזיכערער.

איז די יידישע אַרמיי נויטיק פאַר די יידן אין אייראָפּע, פאַר די יידן אין אמעריקע?

ניין און ניין.

און א יידישע ארמיי איז נישט נויטיק צוליב דער אידעע פון גלייכהייט, ווייל אויסטיילן יידן פאַרט זיך מיט אומגלייכהייט; זי איז נישט נויטיק צוליב חשיבות און נישט נויטיק צוליב כבוד, — וואו מען קערט זיך און וואו מען ווענדט זיך, איז זי אומנויטיק און איז עלול צו ברענגען בלויז שאָדן.

איין צד איז פאַראן פאַר וועמען זי איז יאָ נויטיק. דאָס איז די ציוניסטישע באַוועגונג. זי איז נויטיק נ י ש ט פאַר דער אידעע פון דער ציוניסטישער „גאולה". ווייל אפילו אויפריכטיקערע ציוניסטן אַליין שטראָפן זייער אייגענעם עולם און שרייבן, אז עס איז אן עולה צו פאַרבינדן די צוקונפט פון ציוניזם מיט דער יידישער אַרמיי. זי איז נויטיק בלויז פאַרן ציוניסטישן היינט. זי גיט שטאָף צו רודערן און צו קאָנגרעסעווען; זי גיט געלעגנהייט צו „פאַרטרעטן" דאָס פאָלק ישראל; זי גיט שטאָף פאַר טומלדיקער אַגיטאַציע, קנאַקעדיקע פראַזן און נאַציאָנאַליסטישער היסטעריע; זי גיט שטאָף פאַר שלאָגן פּאָ־ ל י ט י ש ן ק א פּ י ט א ל.

און אז מען האָט נאָך דערצו א ביטול באַציִונג צום לעבעדיקן לעבן פון יידישן פאָלק, א געפיל פון פאַראכטונג צו זיין שווערן קאַמף און מסירת־נפש אין „גלות", — בלייבט נישט איבער קיין שום אַנדערע אויפגאַבע אין יידישן לעבן ווי דער קאַמף פאַר א יידישער אַרמיי. דערפון נעמט זיך די לייכטקייט, מיט וועלכער די ציוניסטן רעדן וועגן אונטערגאַנג פון די יידן אין אייראָפּע: עס עקזיסטירט שוין בלומרשט נישט דאָס געבענטשטע מיט שעפערישקייט יידישע לעבן אין פּוילן, אראָפּגעשווענקט זיינען די יידן אין רומעניע ליטע און לעטלאַנד, עס עקזיסטירן נישט די יידן פון רוסלאַנד: מען איז טויב און בלינד צום פּרעכטיקן העראָאיזם, מיט וועלכן די יידישע מאַסן אין אָקופּירטן אייראָפּע קעמפן פאַר זייער רעכט אויף לעבן; מען פרייט זיך נישט איבער דעם זעלטענעם לעבנס־דראַנג וואָס עס אַנטפּלעקט זיך ביי די יידישע מאַסן אין די געטאָס, איבער זייער

ווונדערלעכער פעאיקייט צו פארקלאמערן זיך מיט וואָרצלען אפילו אין הארטן און טרוקענעם געטאָ־שטיין. די פּראָפעסאָרן פון יידישן וועלט־קאָנגרעס און פון דער ציוניסטישער וועלט־פירערשאַפט האָבן אָפּגע־זאָגט דעם קראַנקן יידישן קיבוץ אין אייראָפּע דאָס לעבן, און אין זייערע אויגן איז ער טויט. מעג ער אויסשטראַלן פון זיך די וואַרעמ־סטע קאָלירן פון האָפנונג, זיי האָבן אים אויסגעשטראָכן פון ליס־טער פון די לעבעדיקע, און ווילן פון אים נישט וויסן.

אַן אַנדערע זאַך איז, וואָס די „מיליאָנען טויטע" וועלן נאָך פון ד ע ר וו ע ל ט נישט איין מאָל מסתּמא קומען צו חלום צו די אַלע „רעכנמייסטערס".

די שטים פון די געטאָס

היינט אָבער איז די צונג פון די יידן אין אייראָ־פּע שטום. זעלטן ווען עס דערגייט אויף דרויסן זייער פאַרפייניקטער קרעכץ, זייער פאַרשטיקטער קאַמפּס־רוף. היטלערס ביקס באַוואַכט היינט צען מיליאָן יידן. די יונגען, ווען עמען „עס גייט טאָפּלט גוט, ווען יידיש בלוט פון מעסער שפּריצט", ווי זיי זינגען אין זייער ליד, זיי בילדן אַן ענגן רינג אַרום דער גרויסער תּפיסה וואָס הייסט יידיש לעבן אין אייראָפּע. און זיי האָבן גענומען פאַר שותּפים די קנאַכיקע אָרעמס פון הונגער, דעם פאַרצערנדיקן פיבער פון מגפה, קאַלטן שטאָל פון פּיין־קאַמער און ווערגעדיקן שטריק פון דער תּליה.

און שטאָל טרעפט אויף שטאָל. שטאָל פון פּיין־קאַמער אויף שטאָל פון גייסט. די יידישע מאַסן ליידן, קעמפן און גיבן זיך נישט אונטער. עס לויכטן זיי אַריין אין חושך פון היינט האָפנונג און גלויבן. עס קרעפטיקט זיי דער עקשנותדיקער ווילן אויסצוהאַלטן און דערלעבן דעם זיג. אויגן אויף אויסגעצערטע בלאַסע פּנימער ברענען מיט אמונה: די וועלט מוז ווערן אַנדערש. און אויף אומגעזעענע כוואַ־ליעס שטראָמען פון די געטאָס אין דער וועלט אַריין דער צאַפּל פון קידוש־השם דער הייליקער פלאַטער פון מאָראַלישער גבורה.

וואָס זשע טוען פאַרט די יידן פון אויסער היטלערס גהינום צו העלפן אויסהאַלטן דעם געפייניקטן יידישן פאָלק פון אייראָפּע, וואָס ליידט אַזוי אוממענטשלעך און קעמפט אַזוי בראַוו?

דערווייל כּמעט ווי גאָר נישט.

ווי זשע וועלן זיך פילן יענע, ווער אויף די פראַגן פון די באַ־פרייטע ברידער:

— וואָס האָט איר געטאָן, אַז די וועלט זאָל דערהערן א ו נ ז ע ר קרעכץ, פאַרנעמען א ו נ ז ע ר רוף?

— וואָס האָט איר געטאָן אויף צו העלפן, ווען דער טויט האָט געשפּאַצירט אין א ו נ ז ע ר ע גאַסן, געבאַלעבאַטעוועט אין א ו נ ז ע ר ע היימען, פאַרשניטן א ו נ ז ע ר ע בעסטע און נאָענטסטע?

ווי וועלן זיי זיך פילן, אַט די אַלע, וואָס וועלן אויף די פראַגן קאָנען נאָר ענטפערן:

— אָ, מיר האָבן אין יענע צייטן אויפגערודערט אַ וועלט! ביי הונדערטער גרויסע און קליינע שרייבער, פּאָליטיקער און סתם מענטשן פון אַ גאַנץ יאָר האָבן מיר ארויסגעקראָגן הסכּמות, אַז מען דאַרף אַ יידישע אַרמיי . . .

***

און פון הינטער די פאַרנעפּלטע האָריזאָנטן שימערירט שוין היינט דער טאָג פון זיג, ווען א ו נ ז ע ר ע באַפרייטע ברידער וועלן קומען מיט זייערע האַרבע פראַגן און מיט זייערע אייגענע — אין הייליקן פּיין געלייטערטע — ענטפערס.

די דאָזיקע ענטפערס זיינען היינט אין די געטאָס דער קוואַל פון מוט, זיי לויכטן מיט אמונה אין יעדער שורה פון די אונטערערדי־שע צייטונגען, און פון זיי שפּראָצט אַרויס ווארעמקייט און טרייסט.

און די ענטפערס זיינען דורכגעדרונגען מיט טיפן באַוווּסטזיין, אַז די ערד, אויף וועלכער די יידישע מאַסן לעבן און קעמפן, דער באָדן, וואָס איז זאַט מיט זייערע טרערן, בלוט און שוויים, דאָס איז זייער היים, אין וועלכער זיי זיינען גלייכע באַלעבאַטים מיט אַלע אַנדערע איינוווינער פון לאַנד.

די ענטפערס שטיצן זיך אויף דער פעסטער איבערצייגונג, אז יידישער אומגליק און יידישער פּיַין זיינען אַ טייל פון דער רשעות, וואָס הערשט היינט אין דער וועלט; אז אין אַ וועלט פון שקלאַפעריי און קייטן וועט דאָס אומגליק נאָכיאָגן און פארלויפן דעם וועג די יידישע מאסן, וווהין זיי וועלן פון אים נישט אנטלויפן; אז אין אזא וועלט קאָן אויך פּאַלעסטינע און יעדע אנדערע „אייגענע" טערי־טאָריע זיין דער ביטערסטער גלות; און אַז, דאַקעגן, אין אַ באַפריי־טער וועלט וועט די ערד אונטער די פיס ווערן די שענסטע און זיכער־סטע היים, וואו די יידישע מאסן וועלן אַלס מענטשן און אַלס יידן געניסן פון פולע בירגערלעכע און נאַציאָנאַלע רעכט.

די ענטפערס זיינען באַזעלט מיט שטאָלענער זיכערהייט, אז די וועלט שטייט היינט אויף דער שוועל פון באַפרייאונג, אז די שרעק־לעכע לײַדן וועלן נישט זיין אומזיסט, אז אין פּײַן, אומגליק און פלאַ־מען ווערט געבוירן אַ נייע בעסערע וועלט; אַ וועלט אָן אויסנוצער און אויסגענוצטע, אַ וועלט פון אמתער גלייכהייט און פרייהייט.

צו דער דאָזיקער וועלט זיינען היינט געווענדעט די בליקן און די הערצער פון די יידישע מאסן אין די געטאָס. צו דער דאָזיקער וועלט וועלן ווענדן זייערע בליקן אַלע יענע, וואָס זיינען פעאיק צו פארנעמען די שטים פונם געטאָ.

פאַר דער דאָזיקער וועלט בלוטיקן היינט אין די געטאָס און אויף אַלע שלאַכטפעלדער פון דער ערד שטאָלצע מחנות יידישע קעמפער, ווי יידישע טיילן פון דער מענטשהייטס גרויסער פרייהייטס־ארמיי, וואָס מארשירט צום נייעם מאָרגן.

ISBN:0-657-02399-X
Old Call No.,97-757 v.